

БИЛТЕН ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ

БИЛТЕН

Београд
децембар 2005.

Ово издање Билтена је четворброј за 2005. годину.

САДРЖАЈ

ПРОПИСИ

Јелена Боровац ЗАКОН О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ	7
Душан Лазичић БЕЛЕШКЕ НА МАРГИНАМА ЗПП-а	38
Лидија Ђукић НОВИНА РАДНОГ ЗАКОНОДАВСТВА: ЗАКОН О МИРНОМ РЕШАВАЊУ РАДНИХ СПОРОВА	50

ИНИЦИЈАТИВЕ

Управни одбор Друштва судија Србије – ИНИЦИЈАТИВА УСТАВНОМ СУДУ	57
Управни одбор Друштва судија Србије – ПРЕДЛОГ МОДЕЛА ЗАКОНА О ДИСЦИПЛИНСКОЈ ОДГОВОРНОСТИ СУДИЈА	62
Драгана Бољевић УСТАВНО И ЗАКОНСКО РЕГУЛИСАЊЕ ДИСЦИПЛИНСКЕ ОДГОВОРНОСТИ	69
Мр Миодраг Мајић СУД И МЕДИЈИ	79

Др Игор Веселиновић СТАНДАРДИ У ПОСТУПКУ ВЕШТАЧЕЊА СПОРНОГ РОДИТЕЉСТВА ПУТЕМ ДНК	86
--	----

СУДИЈСКА ЕТИКА

Зорана Делибашић УЛОГА И ЗНАЧАЈ САВЕТА ЗА ЕТИЧКА ПИТАЊА ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ	95
---	----

Радован Ђорђевић КОДЕКС СУДИЈСКЕ ЕТИКЕ	99
---	----

ПРЕДСТАВЉАЊА

Оливера Пејак-Прокеш АВА СЕЕЛ – АМЕРИЧКО УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА / ПРАВНА ИНИЦИЈАТИВА ЗА СРЕДЊУ ЕВРОПУ И ЕВРОАЗИЈУ	103
IRZ – НЕМАЧКА ФОНДАЦИЈА ЗА МЕЂУНАРОДНУ ПРАВНУ САРАДЊУ	105

ПРОПИСИ

Јелена Боровац
Судија Врховног суда Србије

НАПОМЕНА:

Текст који следи настао је од белешки на семинару за судије Врховног суда Србије који су одржале чланице законодавне комисије за израду Закона о парничном поступку: Вида Петровић Шкери и Снежана Андрејевић, судије Врховног суда Србије и Проф. др Гордана Станковић. Белешке сам потом средила у тезе које сам употребљавала током предавања у оквиру програма Имплементације ЗПП организованим од стране Правосудног центра у Београду, намењеним свим судијама који се овим законом служе у Србији, одржаним у току јануара и фебруара 2005. године. Моје колеге којима сам ове белешке дала, обавестиле су ме да су им биле од користи приликом читања новог ЗПП, па сам отуда прихватила предлог да се оне штампaju у овом Билтену, са надом да ће користити и мојим другим колегама када (и ако) се укаже потреба за њима.

ЗАКОН О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

(Сл. гласник РС број 125/2004 од 22. новембра 2004. год. Закон је у примени од 23. фебруара 2005. године)

Глава прва

Чл.1 Промењен је тако, да парнични поступак дефинише као општи, основни и редован пут правне заштите по коме се поступа приликом решавања грађанскоправних спорова.

Чл.2 ст.1 је нов. Уводи ново начело: *право на правну заштиту* за коју се очекује да буде законита, једнака и правична.

Чл.7 ст.1 и 3 Начело диспозиције је претрпело знатне измене. Ово начело иначе представља основно процесно начело и испољава се поводом покретања поступка, одржавања поступка у току, располагања предметом парнице и располагањем преоцесним материјалом. Посебно је наглашено. Странке износе стање ствари и нуде суду доказе.

Афирмисан је и наглашен расправни принцип јер странке и даље доминирају у стварању чињеничне подлоге одлуке. Суд чињеничну грађу по правилу, не прикупља сам већ је добија од странака и подлогу за одлуку образује од чињеничног материјала који су странке изнеле. Докази се изводе на предлог странака, а суд и даље суверено одлучује који ће се докази извести. Суд такође има одређену улогу иако је домет истражног начела сужен (ст.2). Наиме, сужена су процесна овлашћења суда. Суд само изузетно самоиницијативно прикупља процесну грађу. Суд је добио овлашћење (значи да нема дужност) да користи истражно начело ради формирања процесне подлоге кад се ради о недопуштеним диспозицијама странака и кад је то посебним прописима предвиђено.

Уместо ранијег начела тзв. материјалне истине које је у пракси било погрешно интерпретирано сада је формулисан *принцип прикупљања процесне грађе*, као нужна радна метода која обезбеђује законитост одлуке. Суд је дужан да утврди све чињенице од којих зависи основаност истакнутог захтева, материјалног или процесног. Принцип прикупљања процесне грађе конкретизован је кроз правила:

- о дужности странака да изнесу процесни материјал,
- да се потпуно изјасне о свим чињеницама које су од значаја за решење спора
- о дужности да говоре истину,
- о обавезном одговору на тужбу,
- о старању суда да се стање ствари утврди правилно,
- о томе да суд није везан за диспозитивне парничне радње којима се прекорачују границе слободе располагања,
- да суд може да нареди да се странка информативно саслуша,
- да суд поставља питања итд.

Чл.9 Начело савесности је проширено и на дужност странке и умешача и њихових законских заступника да говоре истину (ст.2).

Ст.3 – Суд је дужан да спречи сваку злоупотребу права која имају странке у поступку (то је раније мало другачије било формулисано у чл.10)

Чл.10 Начело процесне економије и начело ефикасности

Ст.1 – Прокламовано је правило о суђењу у разумном року.
Судија мора сам да утврди шта је разумни рок у конкретној парници.

Стандарди: дечија права и радни спорови, имају приоритет.

Иначе ова начела су конкретизована кроз нова правила о рочишћима; кроз прописивање многих нових рокова за страначке и судске парничне радње; кроз нову концепцију припремног поступка; кроз промене у поступку за враћање у пређашње стање; кроз правила о преклузији за изношење новума и материјалоправних приговора; кроз могућност да се у припремном поступку одлучи; кроз увођење пресуде због пропуштања; кроз ограничење броја укидања првостепене пресуде и обавезно отварање другостепене расправе итд.

Чл.11 – ново: Прописује да ће странке и суд настојати да пре и у току поступка грађанскоправне спорове решавају посредовањем (медијацијом) или на други миран начин.

Чл.13 – То је ранији став 3, члана 12. Сада је постао засебан члан (везаност за постојање кривичног дела и учиниоца из правноснажне кривичне пресуде).

Чл.14 начело писмености и усмености – претрпеле су одређене измене у њиховој конкретизацији у односу на досадашња решења. Појачан је значај писмености.

Искључена је могућност да се писмени поднесци замењују изјавама на записник (одговор на тужбу, противтужба, налаз вештака, пуномоћ – искључиво у писменом облику). На овај начин се не троши судско време, а са друге стране, спречавају се странке да избегну плаћање такси за иницијалне поднеске.

Глава друга

НАДЛЕЖНОСТ И САСТАВ СУДА

Чл.16 ст.3 – Синтагма Југословенски суд замењена је у суд Републике Србије.

Састав суда

Чл.35 ст.1 – Прописано је да у парничном поступку судови суде у већу или у општој седници (а изостављено је да одређени судови суде у општој седници).

Чл.37 ст.1. – Судија појединац судова опште надлежности решава спорове о имовинскоправним захтевима ако вредност предмета спора не

прелази износ од 3.000.000 динара (у пракси ће на овај начин доминирати инокосно суђење).

Чл.38 ст.3 – Врховни суд Србије у већу од 7 (раније 5) судија одлучује о ревизији и захтеву за заштиту законитости поднетим против правноснажне одлуке донете од стране Врховног суда.

Чл.61 – Прописује да ако надлежни суд услед искључења или изузећа судије или из других разлога не може да поступа, известити о томе непосредно виши суд, који ће одредити да у том предмету поступа други стварно надлежни суд са његовог подручја.

Чл.62 ст.2 и 3 – Предлог за делегацију ће бити одбачен ако странка поново поднесе истоветан предлог. Одлуку о одбачају доноси судија појединачно првостепеног суда и против тог решења није дозвољена посебна жалба.

Чл.64 ст.4 – Само је допуњен тиме да исправу о споразуму месне надлежности тужени мора доставити уз приговор ненадлежности или одговора на тужбу.

Глава трећа

Искључење и изузеће је претрпело знатне измене, а нови су следећи чланови:

Чл.65 – Прописује да је судија дужан да се уздржи од суђења кад постоје разлози који доводе у сумњу његову непристрасност.

Чл.66 – Прописује када судија не може да врши судијску дужност (искључење). Разлози су проширени. Овим чланом је обезбеђена правна заштита у складу са правним стандардима Европског суда у вези са правом на правично суђење. На потпуно другачијем основу је постављен основ о томе шта је то непристрасан судија. Није битно да ли ће судија у свом изјашњењу рећи да је непристрасан, него какв је утисак јавности у том конкретном случају.

Ст.2 прописује да судија може бити изузет ако постоје околности које доводе у сумњу његову непристрасност (изузеће).

Чл.68 ст.1 и 2 – Искључење и изузеће могу да траже и странке и то само судије који поступа у одређеном предмету (искључено је да странке траже изузеће свих судија и председника и то и првостепеног и другостепеног суда).

Чл.69 ст.1 – Прописано је који су захтеви недопуштени, а ст.2 да недопуштени захтев одбацује судија пред којим се води поступак. Ставом 3 је прописано да против решења из претходних ставова није дозвољена посебна жалба.

Глава четврта

СТРАНКЕ И ЊИХОВИ ЗАКОНСКИ ЗАСТУПНИЦИ

Чл.74 ст.3 – Само је преуређен, па прописује да је малолетник парнично способан у границама признате пословне способности.

Чл.77 ст.2,3 и 4 (бивши чл.82 који је имао само 1 члан).

Ст.2 – Лице које се појављује као законски заступник дужно је да приликом предузимања прве радње у поступку докаже своје заступничко својство.

Ст.3 – Законски заступник је дужан да поднесе посебно овлашћење кад је за предузимање одређених радњи у поступку то потребно.

Ст.4 – Суд ће кад установи да законски заступник не показује потребну пажњу у заступању обавестити орган старатељства и застаће са поступком ако процени да би услед овог пропуштања заступника могла настати штета за лице под старатељством и предложиће да се одреди други заступник.

Чл.79 ст.3, 4 и 5 (нови). Суд може поставити привременог заступника и правном лицу односно предузетнику под условима из става 2.

Суд одлучује решењем о постављању привременог заступника које без одлагања доставља органу старатељства и странкама када је то могуће.

Против тог решења није дозвољена посебна жалба.

Чл.80 ст. 2 (преуређен). Привремени заступник предузима све радње у

поступку све док се странка, њен законски заступник или пуномоћник не појаве пред судом или док орган старатељства не обавести суд да је поставио стараоца.

ПУНОМОЋНИЦИ

Чл.84 ст.2,3,4 (нови).

Ст.2 – Странку **мора** заступати адвокат у поступку по ревизији и захтеву за заштиту законитости.

Ст.4 – Суд може позвати странку која има пуномоћника да се пред судом лично изјасни о чињеницама које треба утврдити у парници.

Чл.88 ст.3 – Странка одређује да ли ће **приправник** који је запослен код адвоката који је њен пуномоћник, замењивати адвоката. Одобрење да адвоката замењује његов приправник мора бити дато у пуномоћју, али не мора бити наведено име приправника (због флукуације приправника, а не да би се омогућило ангажовање приправника других адвоката).

Чл.89 ст.2 – Адвокату је увек потребна посебна пуномоћ за подношење предлога за понављање поступка.

Чл.90 – Прецизиран је утолико јер говори о **повлачењу** редовног правног лека уместо ранијег термина *одрицање*.

Чл.91 је промењен. Пуномоћ само у писменом облику, а не и на записник. Уколико посумња у истинитост пуномоћја суд ће (раније може) да наложи пуномоћнику да поднесе оверено пуномоћје.

Чл.92 ст.1 – Исто као и у ранијем чл.98 ст.1, али је сада санкција за неподношење пуномоћја приликом предузимања прве радње у поступку одбацивања тужбе као поднете од неовлашћеног лица.

Чл.94 ст.1 – Пуномоћје престаје смрћу физичког лица.

Подносци

Чл.100 – Прописује да поднесци морају бити писмени. Ново је да противужба и одговор на тужбу морају бити у писменој форми. Садржина поднеска је прописана у ст.2 и 3.

Чл.103 је некадашњи чл.109.

У **ст.1** је **наглашено** да ће само странци која нема пуномоћника адвоката бити враћен поднесак ради исправке.

Ст. 5 прописује да ће се поднесци или прилози који нису поднети у довољном броју примерака умножити о трошку странке која је пропустила обавезу. (наплату доследно спровести).

Напомена: формулар мора да прати тужбу са упозорењем на последице.

Ст.6 је нов. Наглашава да се адвокату не враћа поднесак на исправку већ се одбацује. Повезати са чл.187 којим је прописано шта тужба треба да садржи.

Чл.104 ст.3 је нов. Новчана казна која се изриче лицу која у поднеску вређа суд, странку или другог учесника у поступку (до 30.000) замениће се затвором, било у целости, било за неплаћени део. Трајање одређује суд сразмерно висини казне, али не може бити дужа од 10 дана. Ова одредба се примењује у свим случајевима кад суд изриче новчану казну (чл.247,254 и 319).

Рокови и рочишта

Чл.105 – нема више продужења судских рокова.

Чл.106 ст.2 и 3 – Конкретно прописује рачунање рокова (прихваћени су ставови судске праксе).

Ст.5 је нов. Њиме се отклања дилема код радних спорова о чему се судска пракса била изјаснила да када рок за тужбу истекне у нерадни дан суда, није се продужавао на следећи дан.

Чл.107 ст.3 Поднесак упућен телеграфским путем, мора бити у року од три дана као уредан поднесак достављен суду јер ће се у супротном сматрати неуредним.

Враћање у пређашње стање а не повраћај у пређашње стање!

Чл.112 ст.2 – Рок за подношење предлога за враћање у пређашње стање је скраћен на 8 дана.

Ст.3 – Рок за тражење враћања у пређашње стање смањен је на 60 дана.

Чл.114 – Прописује могућност да суд **застане** са поступком до правноснажности решења о предлогу.

Чл.115 ст.2 – Прописује да ће суд предлог за враћање у пређашње стање који није заснован на општепознатим чињеницама, а странка није уз предлог поднела нити предложила одговарајуће доказе, одбацити као неуредан.

Ст.3 – Прописује да се о предлогу одлучује *по правилу без расправе*.

Глава девет

Смањена је стога што се Судским пословником регулише материја везана за састављање записника.

Чл.122 ст.1 – Новина се односи на виши суд. У поступку по правном леку ако се одлука доноси једногласно, уместо записника се саставља белешка о већању и гласању.

Глава једанаест

Достављање и разматрање списка

Чл.127 – Прописује могућност достављања преко правног лица регистрованог за обављање послова достављања.

Чл.128 ст.1 – Достављање се врши *лицу овлашћеном* за пријем писмена у просторији за пријем писмена у случају достављања државним орга-

нима, органима јединице локалне самоуправе и органима територијалне аутономије.

Ст.3 – Прописује да се достављање правном лицу врши предајом писмена у просторијама правног лица, лицу овлашћеном за пријем писмена.

Чл.130 ст.3 је нов. Ако правно лице има седиште у иностранству, а представништво у СЦГ достављање се може извршити њиховом представништву.

Чл.131 – Термин завод за извршење заводских санкција уместо ранијег термина: затвор, казнено поправна установа или васпитно-поправни дом.

Чл.133 ст.2 је нов, а прописује да се адвокату који делатност обавља код куће, достављање може извршити и одраслом члану његовог домаћинства.

Чл.134 ст.1 – Ново је да је прописана сатница у којој се достављење врши.

Ст.2 је нов. Управа суда може да овласти достављача да доставу изврши и у друго време које је прописано чл.1, али мора имати овлашћење које је дужан да покаже на захтев лица коме доставља писмено.

Безуспешно достављање

Чл.140 је нов и не односи се на лично достављање, а прописује достављање путем огласне табле суда код безуспешног достављања.

Пуномоћник и заступник за примање писмена

Чл.141 се односи и на Србију и Црну Гору

Споразум о адреси достављања

Чл.143 је нов.

Странке се споразумевају да им се писмена достављају на одређену адресу или преко одређеног лица у Републици Србији. Ако се достављање не може извршити на тој адреси, достављање се врши путем огласне табле .

Суд нема обавезу да тражи адресе, тај је члан брисан.

Прегледање и преписивање списка

Чл.145 – Стандард – спис је јаван (осим ако је јавност искључена).

Треба широко тумачити израз *остала лица*. Ако неко инсистира да прегледа спис, то му се мора дозволити.

Трошкови поступка

Чл.148 ст.3 – Прописано је поступање у вези медијације. Обе странке полажу потребне трошкове на једнаке делове.

Чл.149 ст.5 – (ранији чл.154) је нов. Умешач има право на накнаду трошкова од противне странке само за парничне радње предузете *уместо* старанке којој се придружио.

Чл.153 ст.2 – Употребљен је термин ***повуче тужбу*** уместо одустане од тужбе.

Чл.154 – Унета је медијација у оба става.

Чл.156 Трошкови супарничара су нешто другачије решени, али нема суштинских промена.

Чл.159 ст.7 – скраћење рока на 8 дана у коме се може ставити захтев за накнаду трошкова уколико повлачење тужбе или правног лека није извршено на рочишту.

Чл.166 – Предвиђа могућност да првостепени суд призна могућност странци на бесплатно заступање.

Ст.2 – за заступника се поставља адвокат, са списка адвоката који суду доставља адвокатска комора.

Напомена: Председник суда одабира адвоката за бесплатно заступања странке, са списка адвоката који је сачинила Адвокатска комора (никако почетници, јер странка мора бити заступана од стране искусних адвоката).

Глава четрнаест

Поступак за решавање спорног правног питања

Потпуно нова глава која је унета по Препоруци Савета министара Савета Европе Р 95, ст.5, глава II, ст.7.

Чл.176 – Када у првостепеном суду, у већем броју предмета, постоји потреба да се заузме став о спорном правном питању који је од прејудичијалног значаја за одлучивање о предмету поступка пред првостепеним судовима, првостепени суд ће *по службеној дужности или по предлогу странке*, покренути поступак пред Врховним судом Србије ради решавања спорног правног питања.

- 1) број спорних предмета је фактичка ствар која зависи од величине суда и укупног броја предмета, а у вези са бројем ових спорних. Међутим, могуће је да се више судова из делокруга истог окружног суда удруже ако им се појави иста врста предмета.

Застој поступка (ст.2) који суд у том случају одређује треба да је описно одређен, а не орочен.

Чл.177 – Прописује услове које захтев мора да садржи, а то су:

- кратак приказ утврђеног стања ствари у конкретној правној ствари,
- аргументе странака о спорном правном питању,
- разлоге због којих се суд обраћа са захтевом за решење спорног правног питања

У **ст.2** је прописано да се уз захтев доставља и предмет.

Напомена: уколико нема све напред побројано Врховни суд се неће бавити захтевом.

Чл.178 прописује рок од 90 дана у оквиру кога Врховни суд мора да реши спорно правно питање.

Ст.2 – Врховни суд ће одбити да заузме став о спорном правном питању ако оно није од значаја за одлучивање у већем броју случајева.

Ст.3 – Ако Врховни суд донесе одлуку и заузме став објавиће га у Билтену или на други погодан начин.

Ст.4 – Процедура одлучивања правног става по пословнику Врховног суда.

Чл.180 – Ако је Врховни суд заузео правно схватање о спорном правном питању, странке у поступку у коме се поставља исто претходно питање немају право да поново траже његово решавање у парници која је у току.

Ова могућност се односи на све случајеве. Право није ограничено правом на изјављивање ревизије.

У ванпарници или поступку извршења није могуће ово применити јер ако се појави спорно питање – спорне чињенице, странке се упућују на парницу, а не решавају се у овим поступцима.

Глава петнаест – нова глава

НЕПОШТОВАЊЕ ПРОЦЕСНЕ ДИСЦИПЛИНЕ

Чл.181 Ст.1 – Прописана је казна до 30.000 динара за физичко лице, до 100.000 динара за правна лица због злоупотребе процесних овлашћења странака, умешача, законског заступника, пуномоћника или вештака.

Ст.2– Исте мере се могу предузети и према трећим лицима.

Чл.182 – Предвиђа могућност да странка тражи накнаду штете и њену досуду, уколико је штету претрпела због злоупотребе процесних овлашћења.

Поступак зависи од тога **ко** је штету претрпео:

- 1) Уколико је оштећен тужилац он може до закључења главне расправе да преиначи тужбу постављањем и захтева за накнаду штете. Зависно од фазе поступка и од врсте парнице, суд ће одлучити на основу чл.193 ст.2 да ли је допуштено преиначење, а потребан је и пристанак туженог.

Напомена: примењују се правила о поднесцима – писмено, садржај итд.

Суд **неће** дозволити преиначење ако је тужба преиначена непосредно пре рочишта на коме тужени није присутан без обзира на то што му је достављена тужба.

- 2) Ако је тужени оштећен он ће поднети противтужбу.
- 3) Ако је штета настала услед злоупотребе неког трећег лица нпр. ометање у достављању итд. Могуће је субјективно преиначење тужбе.

Суд ће:

- наставити поступак или
- раздвојити поступак или
- неће допустити преиначење.

Чл.184 – Казна за ометање достављања од 30.000 динара се односи на следећа лица;

- достављача,
- директора који није именовано лице за пријем писмена,
- поштару,
- радника правног лица регистрованога за достављање, директора или правно лице уколико не достави извештај о заради на захтев суда,
- начелника и секретаријат (урбанизам, ЈП итд.)
- председника скупштине итд.

Све што се тражи, тражи се само једном, нема продужења рокова и одмах се доноси решење о кажњавању, а решење шаље на извршење, без чекања правноснажности.

ТОК ПОСТУПКА

Чл.187 ст.1 Садржина тужбе – Мора да садржи вредност спора. Позвати са чл.103 (ако странка нема адвоката, треба је позвати да исправи такву тужбу, а ако је тужбу саставио адвокат–пуномоћник, тада ће бити одбачена).

Ст.2 је нов. Тужилац који има боравиште у иностранству или пребивалиште, односно седиште дужан је да у тужби именује пуномоћника за

пријем писмена. Уколико га не означи таква тужба ће бити одбачена.

За старе тужбе – тужилац се мора позвати да уреди тужбу, па је тек онда могуће одбацити.

Тужба за утврђење:

Чл.188 је бивши чл.187 али скраћен, јер нема ст.3 и 4, који су сада посебан (наредни) члан.

Захтев за утврђење у току парнице:

Чл.189 је некадашњи став 3 и 4, члана187, а односи се на инцидентни тужбени захтев.

Тужба са више тужбених захтева:

Чл.190 је нов – институт **facultas alternative** који није био регулисан ЗПП-ом, сада је добио своје место.

Преиначење тужбе:

Чл.193 ст.2 – Прописује да је потребан пристанак туженог за преиначење тужбе након достављања тужбе туженом. Међутим, суд може дозволити преиначење и кад се тужени противи, ако сматра да би то било целисходно за коначно решење односа међу странкама и *ако оцени да поступак по преиначеној тужби неће знатно продужити трајање парнице.*

Чл.195 је ранији чл.192, али је предвидео у **ст.3** ситуацију да **уместо** ранијег тужиоца у парницу може да ступи **нови** тужилац само ако на то пристане тужени, а раније се већ упустио у расправљање о главној ствари.

Ова одреба није дуплирана у **чл.199 ст.3 (супарничари)** којом је прописано да нови тужилац не може накнадно ступити у парницу **уз** тужиоца без пристанка туженог после његовог упуштања у расправљање о главној ствари. (Разлика је у томе што је у првом поменутом случају предвиђено ступање новог тужиоца уместо првог, а у другом случају ступање новог тужиоца уз првог).

Учешће јавног тужиоца је прописано у чл.207.

Раније је у чл.205 било предвиђено и учешће државног тужиоца, што је сада изостављено, јер је ЗПП сада републички Закон.

Учешће умешача

Чл.209 треба везати за чл.211 који је у ст.2 *проширен* утолико што је прописано да умешач са положајем јединственог супарничара може да изјави правни лек и у парници у којој до наступања правноснажности одлуке о тужбеном захтеву није учествовао као умешач, *као и да учествује у поступку поводом захтева за заштиту законитости.*

ПРЕКИД И ЗАСТАЈАЊЕ У ПОСТУПКУ

Чл.214 је ранији 212, али је пруређен.

Увек се поступак прекида када странка умре без обзира на то да ли има пуномоћника или не. (У већ започетим поступцима одмах након 23.2. 2005. године, прекинути парнице. Исто поступити и у слушају из тач.4 и 5).

Чл.215 је ранији чл.213, али нема више става 2.

Напомена: нема више мировање поступка. Након 23.2.2005. године све предмете који су у мировању заказати, а што је у складу са чл.491 ст.2 (прелазне одредбе). Донети решење о наставку поступка.

Уместо мировања ситуација када на рочиште за главну расправу неоправдано не приступи ни тужилац ни тужени, регулисана је чл.296 ст.2 којим је прописано да се тада тужба сматра повученом.

Чл.219 је потпуно нов и прописује застајање поступка.

Застајање се одређује решењем **по службеној дужности.**

Треба нагласити да нема посебне жалбе, да нема лимитирање времена, већ рок описно одредити и да застајање нема утицаја на рокове.

ДОКАЗИВАЊЕ

Чл.220 – Односи се и на обавезни одговор на тужбу.

Чл.222 ст.3 је нов. Омогућује судији да искористи своја сазнања до којих је дошао у вршењу судијске функције. Уколико та сазнања саопшти странкама на рочишту, чињенице се сматрају опште познатим.

Чл.223 је ранији 221а и спроводи начело расправности.

Ст.2 и 3 потпуно формулишу терет доказивања.

Чл.224 је ранији 223 (слободна оцена суда) и претрпео је само мале измене.

Чл.225 је језички преформулисан као и чл.226 ст.1.

Одредбе о увиђају су без корекција.

Исправе

Чл.232 ст.2 – Додато је: *суд ће на предлог странке.*

Чл.235 је нов. Казниће се свако ко не поступи по налогу суда да достави тражену исправу са новчаним казнама које су овим чланом прописане.

Сведоци

Чл.239 – Изједначио је ванбрачног са брачним супружником код ускраћивања одговора на поједина питања.

Изостављена је судска заклетва.

Вештаци

Чл.250 – Странка је дужна да у предлогу назначи предмет и обим вештачења и **предложи лице** за вештака са листе сталних судских вештака, а противна странка се о томе изјашњава.

Став 4 је конкретизација расправног начела, јер омогућује суду да независно од споразума странака одреди другог вештака, ако оцени да сложеност вештачења то захтева.

Чл.253 – Новина је што поред изузећа вештака предвиђа и искључење.

Чл.256 ново. Решењем се налаже вештаку да налаз достави у одређеном року и то увек у **писаном** облику.

Решење се вештаку доставља **са позивом за рочиште** (тима је избегнуто одлагање заказивања рочишта док траје вештачење).

Став 3 прописује упозорење вештаку које му се мора доставити.

Саслушање вештака није обавезно, а спроводиће се само уколико има питања за вештака и уколико вештак треба да одговори на примедбе.

Уколико се рочиште одложи из неког разлога, а вештак није био саслушан, уколико нема примедби на налаз вештака, вештак се неће позвати на следеће рочиште.

Чл.258 – Обзиром на то да се судски рокови не продужавају, у случају да вештак не достави налаз у року, суд ће одредити другог вештака.

Саслушање странака

Чл.262 – Странке се саслушавају о *битним* чињеницама, а раније само о спорним чињеницама.

Чл.263ст.3 је нов и омогућује суду да прочита записник са исказом странке ако је у току поступка странка умрла или поновно саслушање странке није могуће. Начело непосредности тима неће бити повређено.

Обезбеђење доказа

Чл.269 је ранији чл.272 из којег је брисан ст.2 којим је било забрањено саслушање странака.То конкретно значи да је дозвољено саслушање странке у поступку обезбеђењу доказа. Повезати са чл.263 (читање записника). У ставу 3 се предвиђа хитност.

ПРИПРЕМАЊЕ ГЛАВНЕ РАСПРАВЕ

Чл.274 ст.1 – Суд припрема главну расправу по пријему тужбе.

Чл.275 ст.1 је ранији чл. 278 који је садржавао 18 решења која је судија могао да донесе у овој фази поступка. **Сада се каже, да суд одлучује о свим питањима која се тичу управљањем поступка.**

Ст.2 – Предвиђено је поучавање странке која нема пуномоћника.

Чл.276 ст.1 – Предвиђа могућност доношења пресуде због пропуштања поред пресуде на основу признања, пресуде због одрицања и примања поравнања на записник.

Ст.2 је нов. Председник већа може у току припремања главне расправе после пријема одговора на тужбу донети пресуду ако утврди да међу странкама нису спорне чињенице и да не постоје друге сметње за доношење пресуде.

Чл.279 је дао могућност да у поступку претходног испитивања тужбе суд доноси решење којим се тужба одбацује у 7 случајева. Раније је чл.288 предвиђао одбацивање тужбе само на припремном рочишту или рочишту за главну расправу.

Одговор на тужбу

Чл.281 – Важно, јер је суд везан роком да тужбу мора са прилозима доставити туженом на одговор у року од **30 дана** од дана пријема тужбе у суд.

Чл.282 – Прописује обавезан одговор на тужбу у року од **30 дана** од пријема тужбе.

Ст.2 – Поучавање – **суд је дужан** да туженог поучи о садржини одговора на тужбу и последицама пропуштања.

Чл.283 заказивање рочишта по пријему тужбе суд може само изузетно ако то захтевају посебне околности.

Чл.284 садржи шта одговор на тужбу мора да садржи.
(Овај члан треба да послужи као основа за садржину формулара који се мора доставити уз тужбу туженом).

Ст.2 –Терет доказивања. Ово је конкретизација чл.7.

Чл.285 – Санкција за неуредан одговор на тужбу који као и сваки поднесак мора бити у складу са чл.100 и 284 па се сматра као да није достављен, а то даље значи да се доноси пресуда због пропуштања ако су испуњени услови.

Припремно рочиште

Чл.286 ст.1 – Припремно рочиште се заказује *по правилу* после одговора на тужбу.

Ст.2 прописује рок за суд од **30 дана** да закаже и одржи припремно рочиште уколико тужени није доставио одговор на тужбу, а нема услова за доношење пресуде због пропуштања. Рок се рачуна од дана од када је истекао рок за достављање одговора на тужбу.

Чл.287 – Прописује обавезност припремног рочишта, осим уколико по пријему одговора на тужбу, суд оцени да нема спорних чињеница или је спор једноставан или када је законом то предвиђено.

Чл.289 је потпуно нов. Прописано је да ако на припремно рочиште не дође тужилац, а уредно је позван, сматраће се да је тужба повучена, осим ако тужени не захтева да се рочиште одржи.

Чл.290 – Само је утолико измањен што у ставу 2 прописује да ће суд (раније је председник већа) затражити разјашњење странака у погледу њихових навода и предлога.

Чл.291– Прописује шта се расправља на припремном рочишту.

Ст.2 – Прописано је да ће суд или по приговору странака или по службеној дужности одлучивати о питањима из чл. 279 (одбацивање тужбе због 7 разлога).

Ст.3 – Одлуку о процесним сметњама суд доноси са одлуком о главној ствари осим о приговору месне ненадлежности.

Чл.293 ст.2 – *Указати на потребу да се овај став користи!*

Када се у записнику са рочишта за главну расправу унесу разлози због којих је неки предлог одбијен, тада се у пресуди то више не мора спомињати нити образлагати приликом оцене доказа.

Заказивање рочишта за главну расправу

Чл.294

ГЛАВНА РАСПРАВА

Чл.296 ст.2 – Тужба се сматра повученом уколико на рочиште за главну расправу неоправдано изостану и тужени и тужилац (ово је уместо мировања поступка, што је ефикасније).

Чл.297 – Суштински је исти.

Чл.305 – Прописује да је главна расправа закључена, за разлику од претходне формулације којом је било прописано да се суд повлачи.

Јавност главне расправе

Унесене су само језичке промене осим:

Чл.311 који се односи на главну расправу пред другостепеним судом.

Руковођење главном расправом

Чл.313 – Прописује која решења доноси суд ван рочишта за главну расправу, а додате су мере за обезбеђење процесне дисциплине и кажњавања.

Одржавање реда на главној расправи

Чл.319 ст.4 није новина, али га треба више користити и обавештавати Адвокатске коморе о томе да је суд казнио адвоката новчаном казном или га удаљио из суднице.

Судско поравнање

Чл.323 ст.3 – Додато је да поравнање има дејство као и судска пресуда. (то значи да у записнику на коме је закључено поравнање не треба да се уноси да је поравнање са снагом извршне исправе и сличне формулације јер је сада Законом то прописано).

Чл.325 је потпуно нов. Прописано је да се поравнање може побијати само тужбом.

Ст.2 – Поравнање је ништаво уколико је закључено у погледу захтева којима странке не могу располагати (чл.3.ст.3).

Ст.3 – Попунио је правну празнину јер прописује да ако поравнање буде поништено, поступак се наставља, као да у парници о тужбеном захтеву није ни било закључено.

МЕДИЈАЦИЈА (ПОСРЕДОВАЊЕ)

Регулисана је одредбама **чл.327, 328 и 329.**

Дати су само основни принципи. Детаљна решења у Закону о медијацији.

Могућа је у сваком степену поступка све до правноснажности. Обавезност за сада није предвиђена.

Чл.327 – Прописује да кад суд оцени или странке сагласно предложе да би спор могао да се успешно реши медијацијом упутиће странке на тај поступак и застати са поступком.

Јавност је искључена.

Медијатори су из редова истакнутих стручњака (судија, адвоката и др.) који су добровољно прихватили ту дужност, а бира их председник суда.

Чл.328 – Странку може да заступа њен пуномоћник.

Постигнути споразум представља вансудско поравнање које медијатор доставља суду ради закључења судског поравнања.

У поступку пред судом не смеју се користити предлози и изјаве странака и њихових пуномоћника датих у поступку медијације.

Рок за медијацију је 30 дана. Уколико у том року странке не постигну споразум, суд заказује главну расправу.

Чл.329 – Поступак медијације је добровољан, поверљив и хитан.

ПРЕСУДА

Доноси се и даље у име народа. То је било нужно због Устава РС.

Чл.331 – Пандан је тужби.

Чл.334 ст.4 – Делимична пресуда је самостална у погледу правних лекова и извршења, а раније је било прописано да ће се сматрати самосталном.

Изостављена је пресуда због изостанка.

Пресуда због пропуштања

Чл.338 – Прописује да се доноси ако тужени не поднесе одговор на тужбу у одређеном року и њоме суд усваја тужбени захтев ако су испуњена 4 услова:

- ако је туженом уредно достављена тужба са поуком о последицама пропуштања (важност формулара),
- ако чињенице на којима се заснива тужбени захтев нису у супротности са доказима које је сам тужилац поднео или са чињеницама које су опште познате,
- ако основаност тужбеног захтева произилази из чињеница наведених у тужби,
- ако не постоје опште познате околности из којих произилази да су туженог спречили оправдани разлози да одговори на тужбу.

Ст.3 – Ако нема услова да се донесе пресуда због пропуштања јер из чињеница наведених у тужби не произилази основаност тужбеног захтева, тада ће суд заказати припремно рочиште. Ако на том рочишту тужилац не преиначи тужбу, суд ће донети пресуду којом одбија тужбени захтев.

Ст. 4 и 5 – Прописано је када се одлаже доношење пресуде и одређен је рок од 30 дана од достављања у земљи или за иностранство дужи рок ако се достављање врши према чл.130.ст.2. да се извиди да ли је тужени примио тужбу, јер нема доказа о пријему, а поуздано је да му је била упућена.

Писмена израда и достављање пресуде

Чл.341 – Прописује рок од **8 дана** од дана доношења. У сложенијим предметима додатних 15 дана (укупно 23).

Напомена судијама: Уколико се рок прекорачи тада нема суђења у разумном року нити правичног суђења према стандардима Савета Европе!

Чл.342 ст.2 – У уводу се **мора** означити вредност спора.

Ст.4 – Прописано је шта мора да садржи образложење са додатком: ако Законом није другачије одређено (због овлашћења Врховног суда).

Допунска пресуда

Чл.343 ст.3 је нов. Прописује да ако странка не предложи доношење допунске пресуде у року од 15 дана од пријема пресуде, сматраће се да је тужба у том делу повучена.

Правноснажност пресуде

Чл.347 је нов. Правноснажна пресуда делује само међу странкама, а према трећим лицима због природе спорног права или правног односа, правног односа који постоји између странака и трећих лица или кад је одредбама закона то предвиђено.

Ст.3 – Временска граница, због приговора који се истичу. Зато је прописано да се правноснажност пресуде везује за чињенично стање утврђено до закључења главне расправе.

Исправљање пресуде

Чл.349 – Додат је поред председника већа и судија појединац.

РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ|

Жалба против пресуде

Чл.357 – Прописано је шта жалба **мора** да садржи, раније је било прописано шта **треба** да садржи

Чл.358 – Измене нису суштинске. Али се не односи на адвоката (позивање да изврши исправку жалбе), већ ће суд жалбу одбацити.

Чл.359 ст.2 и 3 су нови. *Novum.*

Ст.2 – Суд ће према потреби спровести извиђај ради провере истинитости навода у жалби.

Ст.3 – У жалби се не могу истичати приговор застарелости и компензациони приговор.

Напомена другостепеним судовима: *Novum треба само изузетно дозволити!*

Чл.360 ст.2 – Пресуда због пропуштања не може се побијати због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Разлози због којих се пресуда може побијати

Чл.361 ст.2 – **Битне повреде увек постоје:(12 тачака).**

Из некадашње **тачке 5** је изостављено да је битна повреда ако је поводом приговора странака у одлуци која је унета у пресуду, неправилно одлучио да је месно надлежан нити због 291 ст.3 (Одлуку о приговору о процесним сметњама суд ће донети заједно са одлуком о главној ствари, осим о приговору месне ненадлежности).

Тачка 8 – употреба језика је преуређена у складу са начелом,

Тачка 9 – недостаци у страначкој способности или аномалије у заступању, само ако се односе на жалиоца,

Тачка 12 је некадашња тачка 14 и само је допуњена на самом крају речима ***или изведеним доказима.***

Поступак по жалби

Чл.366 ст.3 је нов. Неблаговремено поднесен одговор на жалбу другостепени суд неће разматрати.

Чл.367 – Прописан је рок од 8 дана у коме првостепени суд треба да достави спис другостепеном на решавање по жалби (и овим роком се постиже ефикасност и суђење у разумном року).

Чл.368 – Прописано је да судија известилац припрема ***извештај*** било писмено било усмено.

Чл.369 ст.2 – Практично се даје могућност другостепеном суду да оцени доказе ако је то пропуштено или да оцени другачије ако то из стања у спису произилази.

Ст.3 – уколико је пресуда већ раније била укинута по одредбама овог закона, тада другостепени суд заказује расправу и *одлучује о жалби* и захтевима странака.

Другостепени суд је овлашћен да понови неке доказе.

Чл.370 – Прописује ток расправе пред другостепеним судом.

Расправа почиње извештајем судије известиоца који не даје мишљење о жалби (**ст3**).

Ст.5 – Странка може на расправи износити чињенице и предлагати доказе из жалбе у смислу чл.359 (новум), али не може да се настави расправљање по новим доказима и предлозима већ само по оним који су већ били предложени.

Расправа није иста као пред првостепеним судом, овај поступак је скраћен.

Границе испитивања првостепене пресуде

Чл.372 ст.2 – Претрпео је ограничења. Другостепени суд пази на битне повреде поступка по службеној дужности само из тачке 1,2,5,7 и 9 став3, члана361 и на правилну примену материјалног права.

Ранија тачка 14, (и још ранија 13) више није апсолутна битна повреда поступка на коју суд пази по службеној дужности. Ово је релативно битна повреда на коју ће суд пазити само по жалбеном наводу.

По службеној дужности ће дакле пазити на: састав суда, на судију (изузетог или искљученог), о апсолутној ненадлежности, о незаконитом располагању, о онемогућавању расправљања, о страначкој способности и заступању и то само ако се ови недостаци односе на странку која се жалила.

Чл.373 ст.2 – Уведена је нека врста другостепене међупресуде (укидање само у погледу износа, а не и основа).

Чл.376 ст.2 – Другостепени суд укида пресуду и одбацује тужбу уколико је пред првостепеним поступком начињена битна повреда из чл.361. ст.2. тач.2,3 и 10.

Чл.377 ст.2 је некадашњи чл.370. ставови 2 и 3. Сједињени су разлози приликом укидања првостепене пресуде у изразу: *кад је због погрешне примене материјалног права чињенично стање било непотпуно утврђено.*

Напомена: Судије треба да воде рачуна како да се конкретизује *расправно начело!* Ако странке нешто нису предлагале у првостепеном поступку, не треба дозволити да се то провуче кроз ову одредбу.

Чл.379 ст.1 – Ако је прекорачен тужбени захтев, другостепени суд ће само укинути првостепену пресуду у том делу, а неће враћати на поновно суђење, али ако је досуђено нешто друго онда ће укинути пресуду и вратити на поновно суђење.

Чл.382 ст.2 и 3 – Нису мењани, али другостепени суд мора доследно да их примени.

Ст.4 је нов. Другостепени суд треба да укаже првостепеном суду зашто су нове чињенице и докази од утицаја за доношење правилне одлуке ако се првостепена пресуда укида и предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење кад је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено.

Чл.383 је нов.

– Прописана је дужност другостепеног суда да спис врати првостепеном суду у року до 30 дана од дана доношења одлуке (није прописан рок за доношење одлуке).

– Првостепени суд је дужан да у року од 30 дана од дана пријема решења другостепеног суда закаже расправу.

Чл.388 – У поступку по жалби против решења уколико другостепени суд укида процесна решења тада не отвара главну расправу без обзира на број укидања. Али код сметања државине важи правило као за пресуду.

ВАНРЕДНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ

Жалба са алтернативним предлогом за ревизијско одлучивање (директна ревизија)

Ново!

Чл.389 – У питању је двострана правна природа, јер у себи садржи и жалбу и ревизију.

Услови:

- да је ревизија дозвољена,
- да обе стране заступа адвокат,
- да се странке сагласе,
- да је у питању већи број предмета.

Ст.2 – Може се изјавити само због погрешне примене материјалног права и битне повреде (повреда чл.3, ст.3).

Услове испитује првостепени суд и ако странка да сагласност, предмет се упућује Врховном суду који у већу од 3 судије прво испитује да ли су испуњени формални услови, а тек онда се одлучује о основаности жалбе односно директне ревизије.

Чл.390 ст.3 – Уколико Врховни суд Србије прихвати да решава овај правни лек, тада се жалба сматра повученом.

Ревизија

Чл.394 ст.1 – Изостављене су речи: *у свим споровима*.

Ст.2 – Лимит је **500.000 динара** (у уводу пресуде мора да стоји вредност спора!)

Ст.4 тачка 1 – Ревизија је дозвољена у парницама о праву на издржавање или о праву на укидање издржавања

Ст.4 тачка 2 – (исто) само када се ради о праву на накнаду штете због изгубљеног издржавања услед смрти даваоца издржавања.

Чл.395 је нов, али ће се примењивати када се устроје апелациони судови.

Чл.401 ст.2 тач.1 – (недозвољена ревизија) односи се на ревизију коју је изјавио адвокат који нема пуномоћ.

Чл.402 је *битан због рокова*.

Примерак благовремене и дозвољене ревизије председник већа првостепеног суда ће доставити противној странци и јавном тужиоцу надлежном за подизање захтева за заштиту законитости (чл.416) у року од 8 дана.

Ст. 3 прописује рок за одговор на ревизију од 15 дана.

Ст.4 прописује да првостепени суд преко другостепеног суда доставља спис ревизијском суду у року од 15 дана након што је пристигао одговор на ревизију или протекао рок за одговор.

Чл.405 ст.2 је нов. Тиче се образложења одлуке ревизијског суда које не мора да буде детаљно приликом одбијања ревизије ако се понављају жалбени разлози или када се образлагањем пресуде не би постигло тумачење права нити допринело уједначеном тумачењу права.

Чл.406 ст.2 – Усклађен је у односу на битне повреде учињене пред првостепеним или другостепеним судом па је наведено да су то из става 2, тачке 3,4 и 12, а изостављено из ранијег чл.394 ст.2 речи: *осим ако је одлучено о захтеву о коме већ тече парница.*

Чл.408 ст.1 – На исти начин решава прекорачење тужбеног захтева.

Чл.412 ст.5 је нов. Прописује да се у поступку ревизије против решења сходно примењују одредбе овог закона о ревизији против пресуде.

Захтев за заштиту законитости

Чл.413 ст.3 – Повезати рокове са чл.402 ст.1.

Понављање поступка

Чл.422. Нове су тачке 8 и 10.

Тачка 8 – Ако је претходно питање накнадно правноснажно *различно* решено пред надлежним органом.

Тачка 10 – Ако је Европски суд за људска права донео одлуку о истом или сличном правном односу против Србије и Црне Горе. **Нема рока.**

Чл.424 ст.3 – Само је утолико измењен, јер је и тачка 10 из чл.422 укључена.

Чл.426 ст. 2 – уводи рок од 15 дана за давање одговора на предлог за понављање поступка.

ПОСЕБНИ ПОСТУПЦИ

Поступак у парницама из радних односа

Чл.436 – Одредбе о привременој мери.

Ст 2 – Суд ће у року од 8 дана одлучити о предлогу за привремену меру, или ће је донети или ће одбити предлог.

Чл.439 – Измена је утолико што говори о дозвољености ревизије у парницама (а не о споровима) о заснивању, постојању и престанку радних односа.

Тридесета глава – нова

Поступак у парницама поводом колективних уговора

Само оквирно због Закона о мирном решавању радних спорова (Сл. гласник РС број 125/2004) којим се регулише начин и поступак мирног решавања колективних и индивидуалних радних спорова.

Тридесет прва глава

Поступак у парницама због сметање државине

Напуштен је израз *посед*.

Чл.448 ст.2 прописује рок од **90 дана** за доношење одлуке по захтеву.

Чл.449 је измењен у ст.2 и 3:

Ст.2 прописује рок од **8 дана** од дана предаје предлога за доношење привремене мере.

Ст.3 прописује да против решења о одређивању привремене мере није дозвољена посебна жалба.

Тридесет друга глава

Издавање платног налога

Чл.454 – Лимит је **100.000 динара**.

Чл.458 ст.2 – Прописано је да се, уколико је приговор поднет благовремено, **одмах** заказује рочиште за главну расправу (раније је постојала опција и припремног рочишта, али сада због лимита то више није могуће).

Чл.464 – Односи се на поступак издавања платног налога пред Трговинским судом.

Исправа на основу које се издаје платни налог на мора бити приложена у изворнику или у овереном препису. Препис ове исправе може да овери овлашћени радник правног лица.

Тридесет трећа глава

Поступак у споровима мале вредности

Чл.467 – Лимит је **100.000 динара**.

Чл.471 – Тужба се **не доставља** на одговор и **нема припремног рочишта**.

Чл.475

Ст.1 се разликује.

Кад год тужилац не дође на рочиште сматра се да је повукао тужбу (раније је било, ако не дође на прво рочиште и ако се тужени на том рочишту није упустио у расправљање).

Ст.2 се разликује.

Прописано је да ако са ког доцнијег рочишта изостану обе странке тужба ће се сматрати повученом (раније је било да се прво одложи рочиште, а тек следећи пут се сматрала тужба повученом).

Чл.476 – Предвиђа пресуду због изостанка ако тужени не дође на главну расправу, а уредно је позван, донеће се пресуда којом се усваја тужбени захтев. Ово стога што се тужба не шаље на одговор па нема пресуде због пропуштања. Пресуда због изостанка се **може донети на било ком рочишту**. Она је санкција за недолазак туженог на рочиште као што је повлачење тужбе санкција за недолазак тужиоца на рочиште.

Напомене за прелазни период:

Странке морају бити упозорене на то да им је спор постао спор мале вредности.

Радни спорови и спорови око непокретности никада нису спорови мале вредности.

Чл.491 садржи прелазне одредбе.

БЕЛЕШКЕ НА МАРГИНАМА ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Идеје о потреби радикалних измена и допуна постојећег Закона о парничном поступку или доношења потпуно новог ЗПП-а јавиле су се у правној теорији и у правосудној пракси још средином 90-их година прошлог века, на таласу оптимизма друштва и државе да предстоји брзи привредни и социјални развој. Одиста су у то време чињени покушаји да се осавремени домаће грађанско процесно право. Резултат је био скроман и састојао се само у најскромнијим корекцијама текста ЗПП-а какав је затечен у време промене друштвено-економског система означене термином транзиције.

Да Закон о парничном поступку представља уско грло вршења судске власти у Србији, постало је јасно и све очигледније када је започето и довршено учлањење СРЈ у Савет Европе, због последица које реално могу настати ако се судски поступци у грађанској материји и даље буду водили анахроно, а то значи дуготрајно и тиме неефикасно. Пре учлањења у Савет Европе само је претила опасност да ће неоправдано дуги парнични поступци бити разлог за процену права на правично суђење пред судом у Стразбуру по представкама домаћих држављана, а сада је та опасност сасвим реална. Отуда је убрзана активност на доношењу новог ЗПП-а, па је у пролеће 2004. године, разматран материјал радне групе Друштва судија Србије под називом „Припремање промена Закона о парничном поступку“, који је не само добио општу прелазну оцену, већ је од стране судија врло повољно коментарисан. Сматрало се да међу понуђеним законским решењима, која, додуше, нису била дата у форми законског текста, нема ниједног лоше постављеног процесног института, већ да су сва решења одлична, врло добра или, само, добра.

Након тога уследила је пауза, која у нашим условима, нажалост, никада није само из техничких разлога, већ је врло често диктирана дневнополитичким темама. Најзад, почетком септембра 2004. године, правничкој јавности и заинтересованим грађанима презентована је радна

верзија ЗПП-а, понуђена од стране *Комисије за реформу правосуђа* у петочланом саставу. Генерално речено, у том материјалу, на чијим маргинама сам ставио белешке, није доследно у законски текст преточен материјал Друштва судија, већ су се аутори радне верзије послужили само као полазном основом. У разлоге зашто је *Комисија* унапред одустала од појединих радикалнијих процесних измена, не бих улазио. Остаје утисак да је адвокатура, која је у *Комисији* била заступљена са два члана, успешно обавила улогу групе за притисак, а, такође, *Комисија* је покушала да наслути који ће бити главни правци утицаја да се Закон преобличи када радна верзија доспе у скупштинску процедуру. Мислим да није било неопходно у овој фази наслућивати шта ће се Влади, а затим скупштинској већини, допасти, а шта неће, у радној верзији Закона. Аутоцензуром се можда унапред одустало од понеког решења које би у Народној скупштини ипак прошло поступак усвајања.

Уследила је стручна јавна расправа ужег обима у најнеповољнијем добу године, непосредно уочи и током годишњих одмора, тако да су многе заинтересоване судије добиле прилику да упознају текст радне верзије тек при крају и по завршетку јавне расправе. Можда се баш зато Предлог Закона незнатно разликовао од радне верзије.

Догађаји су наставили да сустижу један други тако да је у време првог редиговања овог текста већ трајала скупштинска расправа о амандманима на Предлог Закона, а недуго потом Закон је усвојен и ступио је на снагу 23.2. 2005. године. Ове белешке, у којима се расправља о ефикасности Закона у којем је кодификован претежни део позитивног грађанског процесног права, ипак не губе значај на средњи и дужи рок, боље речено све док је државе и судовања. Ово тим пре што је у Закону делимично прихваћен политички компромис у поређењу са најмодернијим становиштем правне доктрине. Остаје дилема да ли ће такав ЗПП омогућити очекивану ефикасност судског поступка. Постало је очигледно да ћемо се још неко време, поред неспорно добрих, морати задовољити и одређеним бројем половичних законских решења.

Овде изнету општу оцену поткрепићу коментарисањем појединих одредаба Закона.

У вези са **чланом 6**, којим се уређује језик поступка, остаје дилема у ком међусобном односу ће бити одредбе ЗПП-а и материја коју уређује Закон о службеној употреби језика и писма. Ово је врло осетљива процесна материја, јер се истовремено уређивањем језика поступка уређује и материја људских и грађанских права националних мањина. По данас важећем позитивном праву, и тамо где је у службеној употреби још неки језик поред српског, српски језик има првенство у случају да странке о томе не постигну сагласност. Стога би се читањем члана 6.

могао стећи утисак да је језик националне мањине без ограничења прихваћен као равноправни језик поступка у општинама са два или више службених језика, што, међутим, за сада није тачно.

Већ из **члана 7. става 3.** произилази да је опстало истражно начело, односно да није у потпуности замењено расправним начелом, а из даљих одредаба следи да инквизиторност није битно ублажена, иако су аргументи у прилог потпуне или бар преовлађујуће акузаторности били и јесу уверљиви.

Чланом 27. предвиђено је решење за случај постојања правне празнине у одређивању надлежности суда у споровима са страним елементом. Остаје дилема да ли је претходно проверено постоје ли правне празнине у том правцу, имајући у виду да је домаћи закон, којим се уређује материја међународног приватног права, врло детаљан и сам по себи релативно компликован за примену у судској пракси. Стога ЗПП није требало оптерећивати материјом међународног приватног права, ако то није било баш неопходно.

У одељку о утврђивању вредности предмета спора, у **члану 34, ставу 3,** остала је наслеђена формулација да ће суд брзо и на погодан начин проверити тачност означене вредности спора. То можда и не би био проблем вредан пажње у судској пракси, када означена вредност спора не би имала тако озбиљне последице као што су разграничење спорова мале вредности, затим спорова у којима је дозвољена ревизија, али, пре свега, предстојећа подела надлежности између општинских и окружних судова као првостепених. Готово је сигурно да већи број странака из многобројних разлога, од којих нису сви разлози рационални, неће бити равнодушан који ће од судова у првом степену одлучивати по њиховим тужбама. Реорганизацијом судова првог степена оваква начелна одредба о утврђивању вредности спора ће изазвати бројне сукобе надлежности, јер је познато да судови своју надлежност прихватају рестриктивно, односно само када не могу да је отклоне применом закона. Ако до почетка целовите примене Закона о судовима изостане опрез према овом проблему, често ћемо имати прву фазу парничног поступка у којој ће се доказивати реалност висине постављеног тужбеног захтева, из које је произашла вредност спора, а то значи да ће се о томе одлучивати као о прејудицијелном питању. Да ли је то циљ ефикасног парничног поступка?

У одељку **о саставу суда** залагање за препуштање парничног поступка у првом степену у целости судијама појединцима очигледно није сасвим успело, остало је неизвесно због чега. Може се наслутити да се ту уплео политички разлог, одржавање уверења код грађана да судије поротници у парничном поступку имају или могу да имају стварну фун-

кцију. Носиоцима судске власти и адвокатима је, међутим, јасно да не постоје ни минимални услови да судије поротници, као лаици у праву, равноправно и стварно одлучују у парничном поступку. Судија професионалац је у стању да се сам суочи са здраворазумским дилемама које у поступку треба отклонити. Дакле, у парничном поступку се не процењује кривица или невиност. Ако би професионалном судији била потребна помоћ за утврђивање нпр. опште познатих чињеница, тада такав судија вероватно није способан за дужност коју врши. Не треба занемарити ни значајна финансијска средства која се троше да би судије поротници, мање-више незаинтересовани, седели на рочиштима и да би бланко потписивали записнике о већању и гласању, тобоже доносећи одлуку у чијем доношењу уопште не учествују. То сматрам великим луксузом за једну сиромашну земљу у којој су судије и радници суда за сада релативно слабо плаћени за свој посао.

Критичка нота из претходно размотрене одредбе, срећом, битно је ублажена високом вредношћу спора из члана 37. става 1. која активира примену начела зборности суђења, јер је таквих поступака у општинским судовима за сада још увек објективно мало. Могућност из става 2. истог члана да се странке могу споразумети о надлежности судије појединца у имовинским споровима мимо лимита вредности спора је ограниченог дмета, јер зависи од добре воље или зловоље странака, а код заступника државе или код представника правног лица изостаје преузимање личне одговорности за попуштања и уступке не само материјалне, већ и процесне, природе.

Носиоци судске власти нису очекивали да би обавезивање странака у парници да имају стручног пуномоћника код законодавца прошло без икаквог отпора. Наравно да је законско решење садржано у **члану 73. ставу 1.** опредељено сиромаштвом становништва, што није спорно. Чудно је, ипак, да није учињен бар покушај да се прошири обавеза ангажовања стручног пуномоћника не само за улагање два ванредна правна лека. Овде се не пропагира елитизам правних стручњака, нити се додворава адвокатури, већ се указује на реално веома отежано вођење компликованог парничног поступка, ако странка нема стручну помоћ, што потврђују бројни примери из судске праксе.

Услови за постављање привременог заступника странци из **члана 79.** ни приближно нису довољни, јер не мора странка да буде парнично неспособна да би била компромитована њена способност за успешно вођење парничног поступка. Довољно је да странка нема стручних знања, а суд таквој странци свакако не може давати савете у области материјалног права. Осетљива тема процене парничне способности странке од стране судије и последице те околности на даљи ток поступка није

адекватно решена у Закону. Суду је дато у надлежност да фактички процењује да ли је неко, и у ком обиму, пословно неспособан, али не постоји механизам да се то ефикасно провери брзим покретањем и вођењем ванпарничног поступка ради лишавања пословне способности странке. Судије које су недовољно стручно оспособљене и недовољно сигурне у себе избегаваће, као и до сада, да предузимају било шта од својих процесних овлашћења на темељу основане претпоставке о пословној неспособности странке и тиме се погодује одуговлачењу парничног поступка и вршењу непотребних процесних радњи.

Сматрам да је у **члану 87.** била прихватљива алтернатива из радне верзије у правцу брисања тог члана, чиме би се учврстио уговорни однос између странке и адвоката, а то значи да би адвокат био одговоран за све што у поступку изјави, без могућности накнадног релативизовања због другачије изјаве странке. Ако нека од законских решења, која би погодовала повећању процесне дисциплине, из ових или оних разлога нису прихваћена, преостала решења у том правцу требало је прихватити, јер се у супротном разводњава главни циљ доношења новог ЗПП-а.

Добро је решење у **члану 94.** да пуномоћ престaje смрћу физичког лица, јер се судска пракса у којој је пуномоћник настављао заступање и након смрти властодавца изобличила до те мере да је адвокат настављао поступак само у свом интересу, да би наплатио трошкове поступка, независно од воље законских наследника да ступе или не ступе у парницу.

Начин на који је у **члану 96.** уређено остваривање права на коришћење свог матерњег језика у поступку је врло амбициозан у поређењу са досадашњом судском праксом у којој је фактички обезбеђивано превођење путем тумача исказа странака и сведока, као и писмених исправа, а преостали део тока поступка странка која не разуме или слабо разуме језик поступка пратила је незванично уз помоћ свог пуномоћника, те судије или судија поротника који се служе језиком странке. Понуђено законско решење је добро, примерено је остваривању грађанских права националних мањина, али спровођење таквог амбициозног законског решења требало би да доведе до заснивања сталног радног односа са потребним бројем тумача у обиму радног ангажовања које је извесно, и то на пример за мађарски језик у првостепеним судовима у Суботици. Ако би се наставила пракса да се ангажују хонорарни тумачи, чији су трошкови релативно високи и чија исплата из буџета редовно касни, тада би коришћење језика националне мањине у поступку и даље било делимично само формално.

Законодавац се „осмелио“ да прихвати понуђену одредбу **члана 103. става 6.** по којој се заштрава процесна дисциплина адвоката у

односу на неуку странку, и то је повољан сигнал за судове да више не толеришу индолентност појединих припадника те професије, најмање зато што је адвокатском тарифом омогућено да се за професионални рад стичу натпросечне зараде.

Могућност из **члана 104. става 1.** да релативно висока новчана казна буде изречена лицу које вређа другог учесника у поступку је свакако добра, али остаје жаљење што није предвиђена могућност да странке буду кажњене и због калкулисања доказним предлозима, односно због могућности да предлажу доказе по редоследу који само њима одговара, чиме се поступак одуговлачи.

Дискутабилан је објективни рок од 60 дана за враћање у пређашње стање из **члана 112. става 3.** јер, ако је суд ажуран, у том року поступак може значајно напредовати, те дужина рока фактички обеснажује у међувремену предузете парничне радње.

У тексту претходног ЗПП-а није било рашчишћено да ли се предлог за враћање у пређашње стање одбацује и када суд уђе у суштину решавања или се у том случају предлог ипак одбија. Таква дилема непотребно је задржана у члану 115. новог Закона.

Начин достављања из **члана 130. става 2.** домаћим држављанима са адресом у иностранству вероватно је усклађен са позитивним међународним приватним правом, али ће представљати велико ограничење и губитак времена у поступку. До сада није шире познато ефикасно достављање физичким лицима у иностранству судских писмена путем амбасаде и конзулата, већ такав начин напротив подразумева дуг протек времена. Имам искуство да то не мора увек и свугде бити случај, јер је, на пример, достављање путем надлежног органа у Мађарској нашем држављанину у једном предмету било врло ефикасно и чак укључивало позивање лица да се на записник код поменутог органа изјасни зашто је претходно одбијао пријем судског писмена путем поште.

Начин достављања на радном месту из **члана 135. става 2.** није добар, јер код просечног послодаваца свакако постоји радник овлашћен за административне послове пријема и експедовања поште, који би ЗПП-ом могао бити задужен да судска писмена прима и за запослене раднике, са обавезом да их проследи примаоцу. На тај начин овлашћени радник за пријем поште имао би положај члана породичног домаћинства, а не само комшије, што сматрам прихватљивим.

Предвиђено решење из **члана 140.** да се за случај безуспешног достављања исто дефинитивно изврши стављањем на огласну таблу суда јесте ефикасно, али ће правоснажност одлука због таквог достављања понекад резултирати формално утврђеним чињеничним стањем.

Било би најцелисходније да се одлучивање о предлозима за ослобађање од плаћања трошкова поступка одвоји од мериторног одлучи-

вања поделом рада унутар суда. Ради се о специфичној материји у којој сваки од поступајућих судија има индивидуалне критеријуме, те долази до олаког ослобађања странака од плаћања судске таксе, иако своје слабо имовно стање странка није сасвим поуздано доказала. Ово тим пре, што ни прописано уверење надлежног општинског органа управе не садржи довољно података за целовиту процену имовног стања странке. Тако се исказују само званични приходи, а познато је да велики број лица остварује и незваничне приходе. Исказани катастарски приход од земљишта не кореспондира са реалним тржишним условима. У случају специјализације надлежности критеријуми би се уједначили, поготово што се новим Законом проширује могућност ослобађања од плаћања трошкова поступка.

Нови процесни начин за решавање спорног правног питања је уређен да би се избегло вођење више истоврсних поступака, ако је првостепени суд у недоумици о примени материјалног права. Поштовање начела економичности није спорно, али је примена **чланова од 176. до 180.** истовремено и ограничавање самосталности првостепеног суда да слободно цени изведене доказе и примењује материјално право. Пошто у Уставу прецедент не постоји као самостални извор права, овакво уједначавање судске праксе може да се изроди у суптилни вид дисциплиновања судова нижег степена. Овим је подржан постојећи, нажалост, чиновнички менталитет многих судија. Сви они који су до сада тврдили да нижестепени судови нису у стању да ефикасно заузимају правна становишта, сада задовољно климају главама. Али, процесна способност нижестепених судова да суде није филозофско питање. Ствар је у вођењу кадровске политике која судове „опскрбљује“ изабраним судијама.

У **члану 179. ставу 2.** предвиђено је достављање и објављивање схватања Врховног суда које је резултат поступка за решавање спорног питања, али није изричито наведено да ли је то правно схватање обавезно. У том правцу законодавцу је недостајало храбрости да прецедентно право у парници уведе на велика врата, па су се на овај начин за прецедент отворила мала врата.

Корисно би било да је у **члану 187.** странка обавезана да наведе правни основ свог потраживања у парници, без обзира на то што суд становиштем странке није везан. Ово стога што би указивање на правни основ често разјаснило недоумице у чињеничним наводима којима се одређени захтев поткрепљује и истовремено би се подржало класично начело *iura novit curia*.

Требало је отклонити недоумицу у **члану 195,** наслеђену из раније судске праксе, да ли се и додавање новог туженог уз већ постојећег првобитно означеног туженог сматра субјективним преиначењем тужбе.

У вези са **чланом 214. тачком 2.** по којој се поступак прекида када странка изгуби парничну способност, треба прокоментарисати начин како је закон уредио поступање суда у случају сумње у процесну способност странке. Из законског текста у члановима од 73. до 83. произилази да се поступање у таквој ситуацији наставља увек када је то могућно и у обиму који је целисходан, а у крајњем случају, када недостатак процесне способности не може бити отклоњен у догледно време, тужба се одбацује. Дакле, овде имамо основану претпоставку или основану сумњу судије да у поступку учествује процесно делимично или потпуно неспособна странка, али још увек није покренут поступак за лишавање пословне способности, односно такав поступак није правоснажно окончан. Уколико је законодавац одиста ово имао у виду, тада је било корисно да се губитак парничне способности странке као услов за одређивање прекида поступка формулисао прецизније, односно да се ту имало у виду постојање одговарајуће правоснажне судске одлуке. Ово стога што је одређивање прекида поступка радикална одлука суда, која спречава било какво поступање, па чак и предузимање радњи због чијег одлагања би могле да настану штетне последице. Сматрам да у вези са проценом процесне способности странке и могућих последица не треба оставити широке дискреционе могућности суду, већ то питање треба прецизно уредити. Ситуација установљавања процесне неспособности странке је врло деликатна, када се има у виду да ту процену врши поступајући судија који није лекар или психолог. Ово тим пре, што судска пракса указује на колебаљивост у покретању поступака за лишавање пословне способности а то због предумјљивања трошкова поступка. Ово је и даље табу тема која се избегава, како на нивоу вербалног разматрања, тако и на нивоу практичног деловања.

Досадашње рестриктивно тумачење појма општепознатих чињеница у судској пракси је водило непотребно обимном доказивању понекада и такозваних „ноторних“ чињеница. Стога охрабрује ново дефинисање овог појма у **ставу 3. члана 222.** Не би, међутим, било погрешно да се не доказује ни једна од чињеница које су суду поуздано познате, јер се оне често утврђују као стандардне у типским парничним поступцима.

У **члану 250. ставу 1.** странка се обавезује поред осталог да предложи некога од сталних судских вештака са листе, док се у члану 251. ставу 2. уређује да се они одређују *првенствено* из реда сталних судских вештака. Ово ствара могућност двојаког тумачења, и то могло би се сматрати да је суд овлашћен да одреди вештака ван листе сталних или би се могло сматрати да је ова могућност остављена ако за одређено вештачење на листи не постоји вештак потребне специјалности. Уочену противречност требало је отклонити прецизнијим уређивањем, јер

се дилема о стручној специјализацији вештака често експлоатише као разлог за противљење личности вештака, нарочито у жалбама.

Ако је уређена или ће се посебним прописом уредити накнада трошкова вештачења, тада није било неопходно да ЗПП садржи **члан 255**.

Логичном току парничног поступка противи се новина из **члана 293**, по којој ће суд одлучити која ће доказна средства извести на главној расправи, а које ће предлоге одбити, а затим у даљем току парнице суд није везан тако донетим решењима о управљању поступком. Поставља се питање чему ће служити напор суда да одмах на почетку заокружи обим будућег доказног поступка, када се нови докази могу предлагати и у жалби. Са друге стране, не постоји ефикасна законска санкција за пропуштање предлагања доказа у фази припремног рочишта.

Одсуство примерене законске санкције за овакву злоупотребу процесних овлашћења лоше је законско решење, а добро би било да је у **члану 300** уређено да странка мора да изнесе све чињенице и да понуди доказе, а не само да је потребно да то учини. Стога је био неуверљив коментар Комисије у којем није изнет аргумент противан задржавању постојећег решења по којем се докази могу предлагати и у жалби. Сматрам да је превагнула заштита интереса адвокатури, којој не иде у прилог тако висок степен ефикасности парничног поступка.

У **члану 306** омогућује се суду да у току већања и гласања одлучи о поновном отварању главне расправе. Изостало је изричито да је то омогућено и судији појединцу.

Ако би се инсистирало на изолованом граматичком тумачењу само одредбе **члана 309. става 3**, могло би се инсистирати да рочишту може присуствовати само по два лица за сваку странку и у поступцима који су јавни, те је стога ова одредба требало да гласи да на захтев странке главној расправи на којој је искључена јавност присуствују највише два лица која она значи.

У досадашњој судској пракси начин на који је уређено спајање и раздвајање поступка је могао доводити и доводио је до знатнијих злоупотреба од стране појединих судија. Наиме, и онда када је био испуњен законски услов за спајање поступака, то у великом броју није чињено, јер је било дестимулативно за исказивање резултата судијског рада. Ово је нарочито било изражено у случају потребе спајања парничног предмета у рефереди једног судије са парничним предметом у рефереди другог судије. Са друге стране, додуше у мањем обиму, долазило је до вештачких раздвајања поступка, такође у циљу остваривања бољих резултата рада. Ово сматрам недопустивим, јер се на тај начин крши изричита законска одредба, пошто за одлуку о спајању и раздвајању није остављено пуно дискреционо право, већ су за то прописани конкретни

услови. Из наведених разлога требало је заострити обавезу поступајућих судија у вези са спајањем и раздвајањем поступка из **члана 314**, на пример, тиме што би о њиховим различитим становиштима у погледу спајања поступака одлучивао суд више инстанце или, евентуално, председник првостепеног суда.

Рок за могућност постизања судског поравнања из члана 322. требало је продужити и на жалбени поступак, све до доношења другостепене одлуке, а евентуално и након доношења одлуке по жалби уколико би се у судској нагодби изричито нагласило да активно легитимисана странка неће предузети извршавање правоснажне пресуде, већ да је спорни однос странака у целости уређен нагодбом.

У досадашњој судској пракси материјалноправне одредбе о поравнању из чланова од 1089. до 1098. Закона о облигационим односима примењиване су како у односу на вансудско, тако и у односу на судско поравнање. Стога остаје нејасно да ли су и у каквом међусобном односу члан 1097. ЗОО-а и **члан 325. став 2.** ЗПП-а, у којима се на различите начине уређују разлози за ништавост поравнања.

Ако је споразум који је постигнут у посредовању, односно медијацији вансудско поравнање, у складу са **чланом 328. ставом 2**, требало је да буде разјашњено да ли је и каквом судском таксом оптерећено постизање таквог споразума.

У вези са достављањем тужбе туженом требало би отклонити дилему да ли је тужба послата на одговор и онда када суд поступи по **члану 283**, те одмах закаже рочиште и уз позив достави туженом примерак тужбе. Ово стога што рочиште може бити заказано и пре истека 30 дана, колико је туженом остављено за одговор на тужбу у складу са **чланом 282. ставом 1.** За туженог, дакле, мора постојати пуна извесност у погледу испуњености услова за доношење пресуде због пропуштања.

У вези са **чланом 341**, при постојећој радној оптерећености судија парничара, нереално је очекивати да се у иоле сложенијим предметима квалитетна одлука може донети у року краћем од 8 дана и у сложеним предметима у року не дужем од 23 дана. Законодавцу је познато или би требало да буде познато да се технологија одлучивања разликује у парници и у кривичним стварима. У парници је чешћа ситуација да и најмањи детаљ утврђеног чињеничног стања може довести до другачије или битно другачије одлуке. То значи да се морају фактички израдити готово сви елементи пресуде пре него што се утврди текст изреке, а да при томе судија нема могућност да непосредно по закључењу главне расправе у континуитету израђује пресуду док је не заврши. Ово због других обавеза које се периодично понављају, пре свега због два до три расправна дана у току радне седмице, као и због више других техничких

околности. Бесмислено је тврдокорно инсистирање на брзини одлучивања првостепеног суда, када се у поступку по жалби одлука ишчекује по више месеци и преко годину дана.

Члан 359. став 1. биће од користи у судској пракси само уколико се убудуће у том погледу уједначе становишта првостепених и другостепених судова. До сада је у већем броју случајева општински суд непомредно уочавао покушаје странака да злоупотребе процесна овлашћења закаснелим доказним предлозима, па када би се ти докази одбили, окружни суд је налазио да треба применити начело утврђивања материјалне истине, а то значи да у поновљеном поступку ипак треба извести доказ којим се манипулисало.

Жалбени разлог из **члана 361. става 2. тачке 12.** у досадашњој судској пракси доводио је до фактичких, иако не тврдим и намерних, злоупотреба од стране поступајућег жалбеног суда. То је за резултат имало доношење незаконитих решења којима се жалбе усвајају, донете првостепене одлуке укидају и предмети враћају на поновно одлучивање. Због тога би за контролу судских одлука на које није дозвољено уложити правни лек требало предвидети периодичне интерне контроле по службеној дужности од стране Надзорног одбора или на други ефикасан начин.

Добро је законско решење из **члана 367. става 2.** да се након доношења жалбе ближе расветле повреде парничног поступка на које се у жалби указује пре него што се списи проследи на одлучивање другостепеном суду. Ово ће пружити шансу првостепеном суду да брани и одбрани заузето процесно становиште, да би се предупредило некритичко укидање одлука.

И у ранијем ЗПП-у била је предвиђена могућност да другостепени суд отвара рочиште за главну расправу, али се то у пракси готово уопште није догађало. Сматрам да процесно решење из **члана 369. става 2.** не треба да постане мртва норма, а то се може постићи само ако жалбени судови буду контролисани и на други начин, осим улагањем правних лекова. Дискреционо право жалбеног суда да отвори рочиште треба да буде и обавеза када су за то испуњени законски услови, а за кршење те обавезе било је нужно прописати адекватну санкцију. Пропуштено је да се уреди могућност да се чињенично стање у пресуди допуни од стране жалбеног суда када из списка произилази да су изведени сви потребни докази, који омашком поступајућег судије нису искоришћени у целости за формирање чињеничног стања у првостепеној пресуди. Таква грешка могла би да се отклања и без отварања рочишта.

Одредба **члана 377. става 2.** могла је бити јасније формулисана, уколико законодавац има у виду ситуацију у којој првостепени суд за-

узме погрешно правно становиште, па утврђује чињенице које нису потребне за формирање чињеничног стања, а пропушта да утврди чињенице које су потребне. Међутим, у оваквим ситуацијама често се у поступку изведу сви потребни докази, на основу којих је могуће утврдити и другачије односно правилно чињенично стање, што би могао да учини и жалбени суд, поступајући по члану 369. ставу 2.

У **члану 378.** требало је утврдити обавезу другостепеног суда да образложи своју наредбу да се нова главна расправа одржи пред другим већем или судијом. Ово из разлога што је таква одлука упадљиво слична изузећу судије, које се по Закону такође мора образложити. Овако без обавезе давања разлога погодује се личним анимозитетима и омогућава се волунтаризам другостепеног суда.

Досадашња неадекватност начина на који је уређен жалбени поступак у парници делимично је отклоњена одредбом **члана 382,** којом се појачава одговорност жалбеног суда при опредељивању да ли ће првостепену пресуду вратити на поновно одлучивање.

У **члану 475. ставу 2.** требало је прецизирати да ће се тужба сматрати повученом ако са доцнијег рочишта изостану обе странке које су уредно позване, чиме би се избегла потреба тумачења ове одредбе.

НОВИНА РАДНОГ ЗАКОНОДАВСТВА: ЗАКОН О МИРНОМ РЕШАВАЊУ РАДНИХ СПОРОВА

Народна скупштина Републике Србије је 15. новембра 2004. године донела Закон о мирном решавању радних спорова. Закон је објављен у „Службеном гласнику РС” бр. 125 од 22. новембра 2004. године, а ступио је на снагу 30. новембра 2004. године. Реч је о потпуно новој регулативи која институционализује решавање радних спорова ван радне средине у којој су настали и ван суда у коме су се до сада решавали. Реч је о настојању да се радни спорови решавају међусобним споразумевањем, договарањем, али поштовањем правила која успоставља овај Закон својим одредбама датим у шест одељака.

І. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Законом о мирном решавању радних спорова уређују се начин и поступак мирног решавања колективних и индивидуалних радних спорова, избор, права и обавезе миритеља и арбитра и друга питања од значаја за мирно решавање радних спорова уз битан предуслов да о истом спору није одлучено у складу са прописима о раду, дакле, другим законима (Закон о раду, Закон о радним односима у државним органима и др.) и општим актима који уређују радно-правну област.

Колективним радним спором сматра се спор поводом закључивања, измена и допуна или примене колективног уговора, остваривања права на синдикално организовање и штрајк. Страном у колективном спору сматрају се учесници у закључивању колективног уговора. **Миритељ** је лице које пружа помоћ странама у колективном спору са циљем да закључе споразум о решењу спора.

Индивидуалним радним спором сматра се спор поводом отказа уговора о раду и исплате минималне зараде, дакле, не спорови поводом закључивања уговора о раду, суспензије, годишњег одмора, плаћеног или неплаћеног одсуства, накнади штете, исплати одговарајуће за-

раде, увећане зараде, уплати доприноса и друго. Страном у индивидуалном спору сматра се запослени и послодавац. **Арбитар** је лице које одлучује о предмету индивидуалног спора.

Начела **добровољности, трипартизма и непристрасности** су основна начела у поступку мирног решавања радних спорова и она значе да су стране у спору слободне да добровољно одлуче о приступању мирном решавању спора, које није апсолутно; у поступку учествују стране у спору и миритељ, односно арбитар; миритељ и арбитар су дужни да поступају непристрасно.

II. РЕПУБЛИЧКА АГЕНЦИЈА ЗА МИРНО РЕШАВАЊЕ РАДНИХ СПОРОВА

Законом се образује Републичка агенција за мирно решавање радних спорова као посебна организација која обавља стручне послове који се односе на: мирно решавање колективних и индивидуалних спорова, избор миритеља и арбитра, вођење Именика миритеља и арбитра, стручно усавршавање миритеља и арбитра, одлучивање о изузећу миритеља и арбитра, евиденцију о поступцима мирног решавања радних спорова и друге послове одређене законом. Радам Агенције руководи директор, а поставља га Влада Републике Србије.

III. ПОСТУПАК МИРНОГ РЕШАВАЊА РАДНОГ СПОРА

Поступак мирног решавања радног спора покреће се подношењем предлога Агенцији. Предлог могу поднети стране у спору заједнички или појединачно са одређеном садржином и релевантном документацијом уз навођење имена сведока (ако постоје). Даљи поступак спроводи Агенција достављањем предлога другој страни и позивом да се изјасни да ли прихвата мирно решавање спора (ако предлог није заједнички), одређивањем миритеља односно арбитра (ако није одређен споразумно), достављањем предлога и документације миритељу, односно арбитра. Ближе услове у погледу начина међусобног општења учесника и вођења поступка треба да пропише министар надлежан за послове рада.

Закон предвиђа различите поступке за колективни и индивидуални спор.

У колективном спору учесници у закључивању колективног уговора прихватају учешће миритеља, у поступку колективног преговарања, у циљу пружања помоћи и спречавању настанка спора.

У колективном спору постоји **изузетак од начела добровољности** уколико је спор у делатностима од општег интереса или у делатностима у којима би прекид рада могао да угрози живот и здравље људи или да нанесе штету већих размера. Те делатности су: електропривреда, водопривреда, саобраћај, радио-телевизије чији је оснивач РС, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, ПТТ услуге, комуналне делатности, производња основних прехранбених производа, здравствена и ветеринарска заштита, просвета, друштвена бригаа о деци и социјална заштита, као и делатности од посебног значаја за одбрану и безбедност РС као послови неопходни за извршавање међународних обавеза РС које утврди надлежни државни орган за одређену област или делатност. Значи, у овим делатностима стране у спору су дужне да заједнички поднесу предлог и приступе мирном решавању спора, ако то не ураде морају о томе обавестити Агенцију и онда директор Агенције по службеној дужности покреће поступак мирења и одређује миритеља.

Поступак мирења у колективном спору води се пред **Одбором за мирење**. Одбор чине по један представник страна у спору и миритељ. Миритељ је председавајући Одбору. По окончању поступка Одбор доноси препоруку о начину решавања спора. **Препорука** је у писменом облику са образложењем, али не обавезује стране у спору. Ако је стране у спору прихвате, закључују **споразум о решењу спора**. Ако је предмет спора колективни уговор, споразум постаје саставни део колективног уговора. Ако предмет спора није колективни уговор, споразум има снагу судског поравнања. Страна у спору која не прихвати препоруку мора да наведе разлоге за неприхватање препоруке. На предлог миритеља Агенција може да објави препоруку и разлоге за неприхватање препоруке у средствима јавног информисања. Поступак мирења окончава се пред Одбором ако стране у спору закључе споразум о решењу спора, а ако се поступак не оконча закључењем споразума у року од 30 дана од дана отварања расправе, миритељ распушта Одбор и наставља поступак мирења непосредним контактом са странама у спору.

У индивидуалном радном спору поступак мирног решења спора се води пред арбитром. Арбитар води цео поступак и доноси решење о предмету спора у року од 30 дана од дана отварања расправе. Против решења није дозвољена жалба. **Решење** је правоснажно и извршно даном достављања странама у спору, а ако је у решењу одређено да се радња која је предмет извршења може извршити у остављеном року, решење постаје извршно истеком тог рока. Уколико међу странама у индивидуалном спору тече судски поступак из истог чињеничног и правног основа, стране у спору су дужне да суду заједнички поднесу захтев за прекид поступка, а када арбитар донесе решење дужне су да о томе

обавесте суд. У индивидуалном спору нема изузетка од начела доброволности, већ постоји могућност да свака страна у спору може да повуче предлог за покретање поступка пред арбитром најкасније до отварања расправе.

IV. МИРИТЕЉИ И АРБИТРИ

За миритеља и арбитра може да буде изабрано лице које испуњава следеће услове: да је држављанин СЦГ, да има високу стручну спрему и најмање пет година радног искуства у области радних односа, да није осуђивано за кривично дело на безусловну казну затвора од најмање шест месеци или за кажњиво дело које га чини неподобним за обављање ових послова и да је достојно дужности миритеља, односно арбитра. Избор се врши путем **јавног огласа**, а избор врши **Комисија за избор миритеља и арбитра** коју чине два представника Владе, два представника репрезентативних синдиката основаних за територију РС и два представника репрезентативних удружења послодаваца основаних за територију РС. Одлука о избору је коначна и против ње може да се покрене управни спор. Миритељ и арбитар се бирају на четири године и могу бити поново изабрани. Својство миритеља, односно арбитра стиче се даном уписа у *Именик*, а брисањем из *Именика* то својство престаје. Разлози за брисање се таксативно дају Законом с тим што се и против решења о брисању може водити управни спор, а и решење о упису и решење о брисању морају се објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”. Странама у спору је дата могућност да траже **изузеће** миритеља, односно арбитра. Посебно су наглашене дужности и права миритеља и арбитра. Они су дужни да поступају савесно и по свом најбољем знању у циљу решавања спора између страна у спору; да се стручно усавршавају; да редовно обавештавају Агенцију о покретању, току и окончању поступка мирног решавања радног спора. Имају право на награду за рад и накнаду трошкова које су имали током поступка као и право на одсуство са рада без накнаде зараде (неплаћено одсуство) за време док воде поступак мирног решавања радног спора у складу са овим законом. Влада РС ће утврдити актом услове за остваривање права на награду и накнаду трошкова, а средства се обезбеђују у буџету РС.

V. ЕВИДЕНЦИЈА О ПОСТУПЦИМА МИРНОГ РЕШЕВАЊА РАДНИХ СПОРОВА

Агенција води евиденцију о поступцима мирног решавања радних спорова која садржи нарочито: име, презиме и адресу, односно назив и седиште страна у спору; име и презиме миритеља, односно арбитра; предмет спора; датум покретања поступка; датум и начин окончања спора.

VI. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Влада је дужна да постави директора Агенције у року од 30 дана од дана ступања на снагу овог закона. Избор миритеља и арбитра и њихов упис у *Именик* извршиће се до 31. децембра 2004. године. Одредбе које се односе на поступак мирног решавања радних спорова примењују се од 1. јануара 2005. године.

Изложени приказ суштине одредаба Закона о мирном решавању радних спорова даје основ запосленима, послодавцима и синдикатима да спорне односе решавају на нов начин, у коме ће управо они одлучити о почетку, току и завршетку процеса споразумевања, нарочито код колективних спорова. Али, код индивидуалних спорова нејасно је чиме би запослени био мотивисан да приступи решавању спора по одредбама овог закона (а не путем суда), јер у индивидуалном спору нема споразумевања, већ арбитар одлучује решењем против кога није дозвољена жалба. Такође, нејасно је какав значај има то решење за судски поступак о истом предмету спора. Дакле, већ сада нека питања се могу поставити и везано за друге одредбе, нпр. ко су стране у колективном спору поводом синдикалног организовања или штрајка? Учесници у колективном преговарању? Међутим, с обзиром да је реч о потпуно новом закону треба свакако поздравити његово доношење, а једино примена у пракси у конкретним случајевима ће дати праву меру за оцену квалитета његових одредаба.

ИНИЦИЈАТИВЕ

**Управни одбор
Друштва судија Србије**

НАПОМЕНА:

Радна група у саставу: Соња Бркић, судија Врховног суда Србије, Вељко Марић, судија Општинског суда у Ваљевоу и Лидија Ђукић, судија Округног суда у Новом Саду, именована од стране Управног одбора Друштва судија Србије, сачинила је текст иницијативе за покретање поступка пред Уставним судом Србије.

Текст публикујемо у целости.

УСТАВНОМ СУДУ СРБИЈЕ

Београд
Немањина 22

ИНИЦИЈАТИВА ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА

Оцењивања законитости одредаба закључка Владе РС, бр. 120 - 4830/2005-1 од 28. јула 2005.године садржаних у тач. 1. подтач. 1.1, 1.2, 1.3, 1.4. и 1.5; тач. 2. подтач. 2.1, 2.2, 2.3, 2.4. и 2.5; тач. 3. и тач. 4. наведеног закључка.

На основу чл. 128. ст. 1. у вези са чл. 125. ст. 1. тач. 2. Устава РС и чл. 4. ст. 1. тач. 4. чл. 20. и чл. 23. ст. 1. Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука, Друштво судија Србије подноси ову иницијативу и предлаже да Уставни суд покрене поступак ради оцењивања законитости наведеног закључка и донесе

ОДЛУКУ

Утврђује се да одредбе закључака Владе РС, бр. 120—4830/2005—1 од 28. јула 2005.године, садржане у тач. 1. подтач. 1.1, 1.2, 1.3, 1.4. и 1.5; тач. 2. подтач. 2.1, 2.2, 2.3, 2.4. и 2.5; тач. 3. и тач. 4. нису у сагласности са Уставом и Законом.

Образложење

1. Тач. 1. оспореног закључка предвиђено је да основица за обрачун и исплату плата изабраних, именованих и постављених лица и за послених у судовима, јавним тужилаштвима, Републичком јавном правобранилаштву и органима за прекршаје, почев од плате за јул 2005. године, износи и то:

1.1. за председника Врховног суда и председника Уставног суда, 6.549,19 динара (4.460,00 динара нето);

1.2. за Републичког јавног тужиоца и судију Уставног суда, 6.549,19 динара (4.460,00 динара нето);

1.3. за заменика Републичког јавног тужиоца и судије Врховног суда, 6.549,19 динара (4.460,00 динара нето);

1.4. за председника Вишег трговинског суда, 6.549,19 динара (4.460,00 динара нето);

1.5. за председнике окружног суда, председнике трговинског суда, председнике општинског суда, судије Вишег трговинског суда, судије окружног суда, судије трговинског суда, судије општинског суда, окружне јавне тужиоце, заменике окружног јавног тужиоца, општинског јавног тужиоца и заменика општинског јавног тужиоца, 6.549,19 динара (4.460,00 динара нето).

Тач. 2. оспореног закључка предвиђено је да основица за обрачун и исплату плата изабраних, именованих и постављених лица и запослених у судовима, јавним тужилаштвима, Републичком јавном правобранилаштву и органима за прекршаје из тач. 1. закључка, почев од плате за јул 2005.године, увећава се и то:

2.1. за председника Врховног суда и председника Уставног суда, за 8.259,92 динара (5.625,00 динара нето);

2.2. за Републичког јавног тужиоца и судију Уставног суда, за 6.408,23 динара (4.364,00 динара нето);

2.3. за заменика Републичког јавног тужиоца и судије Врховног суда, за 4.387,67 динара (2.988,00 динара нето);

2.4. за председника Вишег трговинског суда, за 4.160,07 динара (2.833,00 динара нето);

2.5. за председнике окружног суда, председнике трговинског суда, председнике општинског суда, судије Вишег трговинског суда, судије окружног суда, судије трговинског суда, судије општинског суда, окружне јавне тужиоце, заменике окружног јавног тужиоца, општинског јавног тужиоца и заменика општинског јавног тужиоца, за 2.816,45 динара (1.918,00 динара нето).

Тач. 3. оспореног закључка предвиђено је да средства за исплату плата применом увећане основице из тач. 2. овог закључка обезбедиће се из судских такси сходно члану 51. Закона о судским таксама.

Тач. 4. оспореног закључка предвиђено је да уколико се средства од судских такси не остваре у износу потребном за обрачун и исплату плата применом увећане основице из тач. 2. овог закључка, примењиваће се основице за обрачун и исплату плата утврђене у тачки 1. овог закључка, о чему Министарство правде обавештава кориснике на које се овај закључак односи. Недостајућа средства за исплату плата применом основица из тачке 1. овог закључка обезбедиће се из средстава из тачке 3. овог закључка.

2. Устав Републике Србије одредбом чл. 96. ст. 1. прописује да су судови самостални и независни у свом раду и суде на основу Устава, Закона и других општих аката.

3. Закон о судијама („Службени гласник РС” бр. 63/01, 42/02, 27/03, 29/04, 44/04 и 61/05) одредбом чл. 4. прописује да судија има право на плату довољну да одржи његову независност и сигурност његове породице, а одредба чл. 30. ст. 1. прописује да се плата судије одређује на основу основне плате и ст. 2. да се основна плата утврђује на основу коефицијената за обрачун и исплату плате и основице за обрачун и исплату плата утврђених законом којим се уређују плате у државним органима.

4. Закон о платама у државним органима и јавним службама („Службени гласник РС” бр. 34/01), одредбом чл. 1. ст. 1. тач. 1. прописује да се овим законом уређују начин утврђивања плата, додатака, накнада и осталих примања: председника Републике, председника и потпредседника Народне скупштине, председника и заменика председника посланичке групе, председника и заменика председника сталног радног тела Народне скупштине, народног посланика на сталном раду у Народној скупштини, чланова Владе Републике Србије, судија Уставног суда, других изабраних лица и именованих, постављених и запослених лица у министарствима, посланичким организацијама, судовима, јавним тужилаштвима, Републичком јавном правобранилаштву, органима за прекршаје и у службама Народне скупштине, председника Републике, Владе и Уставног суда. Одредба чл. 2. ст. 1. тач. 1. прописује да се плате изабраних, именованих и постављених лица и запослених из чл. 1. овог закона утврђују на основу основице за обрачун плата. Одредба чл. 3. ст. 1. прописује да основицу за обрачун и исплату плата утврђује Влада, осим за председника Републике, народне посланике и именована, постављена и запослена лица у службама председника Републике и Народне скупштине Републике Србије. Одредба чл. 7. прописује коефици-

јенте за обрачун и исплату плата изабраних лица из члана 1. тачка 1. овог закона.

5. Повелџа о људским и мањинским правима, одредбом чл. 57. прописује да се достигнути ниво људских и мањинских права, индивидуалних и колективних, не може смањивати.

6. Основна начела независности судства Уједињених нација предвиђају да држава путем Устава и Закона гарантује независност судства. Дужност је свих владиних и других установа да поштују независност судства и старају се о њој. Препорука бр. Р (94) 12 Комитета министара Савета Европе о независности, ефикасности и улози судија, предвиђа да се плате судија морају гарантовати Законом; законодавна и извршна власт треба да обезбеде да су судије независне и да се не предузимају никакви кораци који могу да угрозе независност судија; потребно је осигурати да статус судија и њихове плате одговарају достојанству њихове професије и терету одговорности. **Европска повеља о закону за судије**, усвојена у Стразбуру 8.–10. јула 1998. године у оквиру Савета Европе, узимајући у обзир Основна начела Уједињених нација о независности судства и позивајући се на Препоруку бр. Р (94) 12 Комитета министара Савета Европе, предвиђа да професионалне судије имају право на плату чији се износ утврђује тако да се судије заштите од притисака на њихово одлучивање и, уопште, понашање у оквиру њихових надлежности, што угрожава њихову независност и непристрасност.

7. Оспорене одредбе предметног закључка супротне су наведеним опште прихваћеним правилима међународног права, као и Уставу РС и одредбама наведених Закона. Наиме, нарушено је начело независности судија (судства), посебно начело о материјалној независности, јер о плати утврђеној и гарантованој Законом која ће бити довољна да одржи независност судија и сигурност њихових породица нема говора. Напротив, чак је нарушен и достигнути ниво права на плату према одредбама Закона о судијама и Закона о платама у државним органима и јавним службама.

Тач. 1. закључка Влада РС за све судије утврђује основицу 4.460,00 динара и уводи један облик гарантоване плате која ће се исплаћивати из буџета, ако има средстава, а ако нема из прихода из судских такси (тач. 4.). Дакле, буџетом РС тј. Законом о буџету се ни ова плата не гарантује. Затим, тач. 2. утврђује различите основице о увећању плате што би се могло назвати неком условном платом, јер се тај део исплаћује само из прихода од судских такси (тач. 3.), и на крају се утврђује да ако нема ових прихода, исплатиће се гарантована плата о чему ће Министарство правде само извести судове (тач. 4.).

Према чл. 7. Закона о платама у државним органима коефицијент за плату министра је 10,20, а за судију окружног суда 7,50. Једноставном рачуницом, стављањем у одговарајући однос коефицијената, може се закључити да судија окружног суда (у основи) има 73,52% плате министра, колико год она износи. Међутим, за плату министра Влада је утврдила основицу 8.824,00 динара, као једину, и плата министра је 90.005,00 динара (закључак Владе РС бр. 121-8431/2004-12-31 од 23.12.2004.године). За плату судије окружног суда оспореним одредбама закључка (подтач. 1.5. тач. 1.) основица је 4.460,00 динара за гарантовану плату која износи 33.450,00 динара или 37,16% плате министра, а условна плата судије окружног суда (подтач. 2.5. тач. 2.) према основици 6.378,00 динара је 47.835,00 динара или 53,14% плате министра. Чак, садашња гарантована плата судије окружног суда је мања од плате која је била гарантована пре доношења спорног закључка, када је обрачунавана према основици 4.906,00 динара.

Имајући у виду наведено, оспорене одредбе закључка су директно супротне одредбама чл. 30. ст. 2. Закона о судијама, затим одредбама чл. 1. тач. 1, чл. 2. тач. 1. и 2, чл. 3. ст. 1. и чл. 7. Закона о платама у државним органима и јавним службама (свођење Законом утврђених коефицијената на ниво парадокса; више основица: једна за министре, друге за судије, па више различитих за саме судије; потпуно произвољно увођење гарантованих и условних плата; негарнтовање исплате из буџетских средстава; условљавање исплате приходима из судских такси). У суштини је овде реч о томе да доносилац закључка још једном показује да нема независности судске од извршне власти већ да је заправо и даље судска власт подређена извршној.

8. Друштво судија Србије овом иницијативом поново тражи од Уставног суда заштиту законитости, а истовремено управо овом иницијативом поступа сагласно Европској повељи о **закону за судије**, јер тачка 1.7. наводи да професионалне организације које оснивају судије значајно доприносе одбрани оних права која судије уживају на основу њиховог закона, и посебно у односу према властима и органима који су укључени у доношење одлука које се на њих односе.

ПРЕДЛОГ МОДЕЛА ЗАКОНСКИХ ОДРЕДБИ О ДИСЦИПЛИНСКОЈ ОДГОВОРНОСТИ СУДИЈА

УВОД

Осим разрешења од судијске дужности, важећи Устав не познаје ни један други облик одговорности судија због несавесног вршења функције или понашања недостојног судијске дужности.

Међутим, између понашања достојног судије и савесног вршења судијске дужности и недостојног понашања и несавесног рада који заслужују разрешење од дужности судија, постоји широка лепеза поступака који представљају одступања од рада и понашања који се очекују од судије, и који заслужују неку врсту санкције. У већини земаља то се постиже кроз дисциплинску одговорност судија.

У Закону о судијама нема посебних одредаба о дисциплинској одговорности судија, али овај закон уређује ситуације у којим је могуће судијама изреће неке мере, које по свом карактеру представљају дисциплинске мере.

Тако је у члану 29 прописано да Велико персонално веће може, у поступку одлучивања о неспојивости послова и служби са судијском дужношћу, судији да изрекне меру упозорења која се уписује у његов лични лист. На одлуку Великог персоналног већа дозвољен је приговор Високом савету правосуђа.

Велико персонално веће може, у поступку за разрешење због несавесног или нестручног рада, да судији изрекне меру упозорења или меру уклањања из суда, од једног месеца до једне године (чл.58). На изречену меру судија има право приговора Општој седници Врховног суда.

Недостатак ових одредаба огледа се у чињеници да су поступци судија, који повлаче изрицање одређених мере према њима, сувише

уопштено одређени, тако да није јасно за који облик несавесног рада следи која санкција. Самим тим није обезбеђена ни сразмерност између мера које се изричу и тежине несавесног рада, нити су правила поступка уређена тако, да обезбеђују право на правичан поступак.

Полазећи од досадашње законодавне праксе (*основни текстови сета правосудних закона и њихове измене и допуне*) и међународних стандарда (*Међународни пакт о грађанским и политичким правима – Генерална скупштина ОУН 1966, Универзална декларација о људским правима – Генерална скупштина ОУН 1948, Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода – Савет Европе 1950, Основна начела независности судства – Генерална скупштина ОУН 1985, Препорука бр.Р (94) 12 Комитета министара Савета Европе о независности, ефикасности и улози судија из 1994, Европска повеља о закону за судије – Савет Европе 1998, Мишљења Консултативног савета судија Европе при Савету Европе и др.*), као и Предлога Друштва судија Србије за уставно утемељење независности судства и Основа стратегије реформе судства Друштва судија Србије и узимајући у обзир упоредно-правну праксу,

Управни одбор Друштва судија Србије је сачинио и током 2005. године, доставио својим члановима на расправу

ПРЕДЛОГ МОДЕЛА ЗАКОНСКИХ ОДРЕДБИ О ДИСЦИПЛИНСКОЈ ОДГОВОРНОСТИ СУДИЈА

ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ СУДИЈЕ

Због учињеног дисциплинског прекршаја судији се, након спроведеног дисциплинског поступка, изриче дисциплинска мера.

Одредбе о дисциплинској одговорности судије сходно се примењују и на председника суда.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПРЕКРШАЈ И ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ

ПОЈАМ ДИСЦИПЛИНСКОГ ПРЕКРШАЈА

Дисциплински прекршај представља несавесно вршење судијске дужности или понашање судије недостојно судијске функције, који су Законом одређени као дисциплински прекршаји.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПРЕКРШАЈИ

Дисциплински прекршај судије представља:

- повреда начела непристрасности
- повреда службене тајне
- пропуштање тражења изузећа у предметима где постоји сукоб интереса
- учестало и неоправдано кашњење у изради одлука
- узимање предмета у рад редом који знатно одступа од реда којим су примљени
- неоправдано незаказивање рочишта или претреса
- учестало кашњење на заказана рочишта или претресе
- очигледно некоретно поступање према учесницима у судским поступцима и запосленима у суду
- прихватање поклона или награда које се дају ради непримереног утицања на поступке и одлуке судија, укључујући и кад прихваћени поклони или награде само одају утисак непримереног утицања
- коришћење судијског положаја ради прибављања користи за себе или друге
- упуштање у непримерене односе са странкама у поступку који води или њиховим правним заступницима
- упуштање у активности које су Законом одређене као неспојиве са судијском функцијом
- давање непотпуних или нетачних података од значаја за рад и одлучивање Високог савета правосуђа у поступку избора и разрешења судија, дисциплинске одговорности и другим питањима из његове надлежности
- правноснажна осуда за дело које га чини недостојним за вршење судијске дужности
- измена годишњег распореда судијских послова у суду и одступање од распореда предмета случајем ван Законом дозвољених случајева

- други поступци судије или председника суда који су Законом одређени као дисциплински прекршај
- свако друго понашање које је очигледно представља несавесно вршење судијске дужности или доводи у питање углед и поверење јавности у непристрасност судства.

ТЕЖАК ДИСЦИПЛИНСКИ ПРЕКРШАЈ

Тежак дисциплински прекршај постоји ако је услед извршења дисциплинског прекршаја дошло до озбиљног поремећаја у вршењу судске власти или обављања радних задатака у суду или до тешког нарушавања угледа и поверења јавности у судство.

ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ

Због учињеног дисциплинског прекршаја могу се изрећи следеће дисциплинске мере:

- укор
- умањење плате у износу од 20% од претходне плате у тајању до шест месеци
- одузимање предмета од судије
- разрешење са функције председника суда
- разрешење од судијске дужности у случају тешког дисциплинског прекршаја

СРАЗМЕРНОСТ У ИЗРИЦАЊУ ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ

Дисциплинска мера мора бити сразмерна тежини дисциплинског прекршаја и приликом њеног изрицања морају се узети у обзир:

- тежина учињеног прекршаја и његове последице, а нарочито да ли је довео до поремећаја у вршењу судске власти или обављања радних задатака у суду или до нарушавања угледа и поверења јавности у судство,
- степен одговорности починиоца,
- околности под којима је учињен прекршај,
- досадашњи рад и понашање починиоца а нарочито да ли су му раније изрицане дисциплинске мере,
- све друге околности које могу бити од утицаја на одлуку о врсти и висини дисциплинске мере.

ДИСЦИПЛИНСКИ ОРГАНИ

ДИСЦИПЛИНСКИ ТУЖИЛАЦ

Дисциплинског тужиоца и његове заменике именује Високи савет правосуђа на период од две године и не могу бити бирани два пута узастопно.

За дисциплинског тужиоца и заменика дисциплинског тужиоца може бити именован судија са најмање осам година судијског стажа.

У погледу њиховог разрешења сходно се примењују одредбе Закона о разрешењу судија.

О разрешењу одлучује Високи савет правосуђа.

ДИСЦИПЛИНСКА КОМИСИЈА

Дисциплинска комисија има пет чланова и три заменика члана.

Чланови дисциплинске комисије међу собом бирају председника и његовог заменика.

Чланове дисциплинске комисије и њихове заменике именује Високи савет правосуђа на период од две године и не могу бити бирани два пута узастопно.

За члана и заменика члана дисциплинске комисије може бити именован судија са најмање осам година судијског стажа.

У погледу њиховог разрешења сходно се примењују одредбе Закона о разрешењу судија.

О разрешењу одлучује Високи савет правосуђа.

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТУПАК И ОДЛУКЕ О ДИСЦИПЛИНСКОЈ ОДГОВОРНОСТИ

ПРАВИЛА ДИСЦИПЛИНСКОГ ПОСТУПКА

Дисциплински поступак се уређује Правилником о дисциплинском поступку, који доноси Високи савет правосуђа, двотрећинском већином гласова свих чланова.

Судији против кога се води дисциплински поступак морају да буду гарантована следећа права:

- право да буде упознат на одговарајући начин са наводима из захтева за покретање дисциплинског поступка и доказима на којима се он заснива и право да се усмено и писмено о њима изјасни;
- право на правично и јавно расправљање у разумном року и да јавност може бити искључена само на његов захтев или ако постоје разлози за искључење јавности са главног претреса по Законнику о кривичном поступку или када је то неопходно по мишљењу дисциплинске комисије у интересу правичног вођења поступка;
- право да не одговара на питања, да му буде омогућено да присуствује свакој расправи и да се брани уз помоћ браниоца кога сам изабере;
- право да одлука о дисциплинској одговорности буде јавно објављена.

ПОКРЕТАЊЕ ДИСЦИПЛИНСКОГ ПОСТУПКА

Дисциплински поступак се води на захтев дисциплинског тужиоца.

Свако може, без унапред прописане форме, поднети пријаву дисциплинском тужиоцу против судије због учињеног дисциплинског прекршаја.

Дисциплински тужилац је дужан да испита сваку пријаву и ако нађе да постоји основана сумња да је учињен дисциплински прекршај дужан је да поднесе захтев за покретање дисциплинског поступка.

ОДЛУКЕ О ДИСЦИПЛИНСКОЈ ОДГОВОРНОСТИ

Дисциплинска комисија може: одбацити захтев дисциплинског тужиоца уколико сматра да не постоји основана сумња да је учињен дисциплински прекршај; после спроведеног дисциплинског поступка изрећи дисциплинску меру, осим разрешења од судијске дужности, или одбити захтев за изрицање дисциплинске мере као неоснован.

Уколико дисциплинска комисија, после спроведеног дисциплинског поступка, сматра да се ради о озбиљном дисциплинском прекршају који повлачи дисциплинску меру разрешење са судијске дужности, предмет, са предлогом да се таква дисциплинска мера изрекне, доставља на одлуку Високом савету правосуђа.

Високи савет правосуђа може прихватити предлог дисциплинске комисије и изрећи дисциплинску меру разрешења од судијске функције, двотрећинском већином гласова свих чланова, или одбити предлог и изрећи блажу санкцију.

ПРИГОВОР

Против одлуке дисциплинске комисије, осим предлога за разрешење Високом савету правосуђа, дозвољен је приговор Високом савету правосуђа, у року од петнаест дана од дана уручења.

Приговор могу изјавити судија против кога се води дисциплински поступак, његов бранилац и дисциплински тужилац.

ОДЛУКЕ ПО ПРИГОВОРУ

Одлучујући о приговору Високи савет правосуђа може одлуку дисциплинске комисије потврдити, преиначити или укинути и вратити на поновно одлучивање.

СУДСКА ЗАШТИТА

Против одлуке Високог савета правосуђа којом је изречена дисциплинска мера или којом је потврђена одлука дисциплинске комисије о изрицању дисциплинске мере, судија може поднети жалбу (алтернатива: тужбу) Уставном суду Србије (алтернатива: Врховном суду Србије) у року од петнаест дана од дана уручења.

(алтернатива: на поступак по тужби сходно се примењују одредбе Закона о управном спору, уколико овим Законом није другачије одређено.)

Уставни суд Србије (алтернатива: Врховни суд Србије) одлуку Високог савета правосуђа може потврдити или поништити и вратити му предмет на поновно одлучивање.

УСТАВНО И ЗАКОНСКО РЕГУЛИСАЊЕ ДИСЦИПЛИНСКЕ ОДГОВОРНОСТИ

Одраз у огледалу судијске независности и сталности судијске функције је дисциплинска одговорност судија. Коју нисмо имали до октобарских промена. И која се само спорадично спомиње после тога, у новом Закону. Закон о судијама (ступио на снагу 1.1.2002. године) нема посебних одредаба о дисциплинској одговорности судија, али уређује ситуације у којим је могуће судијама изреће неке мере, које по свом карактеру представљају дисциплинске мере. (Тако је у члану 29 прописано да **Велико персонално веће** може, у поступку одлучивања о неспојивости послова и служби са судијском дужношћу, судији да изрекне **меру упозорења** која се уписује у његов лични лист. На одлуку Великог персоналног већа дозвољен је приговор Високом савету правосуђа. У члану 58 Велико персонално веће је овлашћено, у поступку за разрешење због несавесног или нестручног рада, да изрекне судији **меру упозорења** или **меру уклањања из суда**, од једног месеца до једне године. На изречену меру судија има право приговора Општој седници Врховног суда.)

Дисциплинску одговорност свакако морамо имати у следећем Закону. Не зато што ми судије волимо да се самокажњавамо, већ зато да би и судије знале (као што знају и сви грађани у случају кршења закона) која понашања представљају дисциплински прекршај, у ком поступку и која (сразмерна, одговарајућа) мера може да се изрекне за тај прекршај. Да бисмо могли да се понашамо у складу са таквим правилима или, у супротном, да знамо шта нас чека.

Правила понашања постоје за све. Ако желимо да буду ефикасна, она морају да буду директна, јасна, логична, са јасно разрађеним системом награда и казни. Наравно, она морају да буду јавно саопштена онима који треба да се понашају у складу са њима и доследно их примењују.

У Србији се од судије тражи да буде **Судија**. Са свим најбољим особинама које су за то потребне. Кад боље размислимо, услови који се траже за судију, или разлози због којих судија може бити разрешен, јесу наведени, али нису јасни. То су стандарди које свако може тумачити на различите начине.

За **избор** судије Закон тражи (члан 41) да се буде **достојан** дужности судије (осим формалних услова који се тичу држављанства, завршеног Правног факултета, положеног правосудног испита и дужине радног искуства у струци).

Судијска дужност престаје, између осталог, **разређењем**, кад је судија осуђен за кажњиво дело које га чини неподобним за вршење судијске дужности или кад **нестручно** или **несавесно** обавља судијску функцију (члан 54).

Иако се закон труди да објасни (у члану 55) појам несавесног и нестручног вршења судијске дужности, он то делимично успева и то само у погледу појма несавесности (где даје 4 примера несавесног понашања – одуговлачење решавања предмета, занемаривање прописаних рокова у вођењу поступка или у изради одлука и настављање службе, послова или поступака истих или сличних онима за које је утврђено да су неспојиви са судијском дужношћу), упућујући на мерила која ће прописати Врховни суд.

Мерила за оцену минимума успешности која је Врховни суд донео („Службени гласник РС“ бр.36 од 25. јуна 2002. године) покушавају да дају прецизнија мерила за оцену стручности (чл. 3-15) и савесности (чл. 15 и 16). То је велики напредак када се говори о покушају објективизације оцена судијског рада понашања. Али и та мерила су сувише уопштена. Да не наглашавам посебно да она **треба да ступе на снагу тек 2007.** године (са ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова у делу који се односи на почетак рада апелационих судова).

Неспорна је потреба постојања правних стандарда. Још увек за (не)достојност, (не)савесност, (не)стручност, као ни за многе друге правне појмове, почевши од појмова права и правде, нема једне, опште прихваћене дефиниције. Непрецизност правних стандарда нас, ипак, не ослобађа одговорности да покушавамо да их што више објективизујемо. Њиховом објективизацијом треба да дођемо до минимума који ће нам поуздано указати на то ко не може да буде изабран за судију, који судија не треба да напредује а који мора да буде разрешен, које понашање судије мора бити санкционисано као дисциплински прекршај. Та мерила нам такође помажу да проверимо да ли их доследно примењује тело које одлучује (односно сачињава предлоге Супштине) о избору и разре-

шењу судија и изрицању дисциплинских мера. Када нема мерила којима се објективизују појмови као што су (не)достојност, (не)савесност, (не)стручност, када она нису јасно формулисана, разрађена, исказана и доследно примењивана, онда се широко отварају врата несигурности и непоузданом, неефикасном, лошем функционисању судства и правне државе .

О достојности и њеном значењу законодавац се не изјашњава. За мене достојност значи знање, интелигенцију, вредноћу, поштење, храброст, интегритет. За неког другог, можда, није потребна храброст за достојност. Или вредноћа. Или му је потребна вредноћа испољена у броју објављених стручних радова. Или му је најважније лично познавање и поверење у особу да би сматрао да је достојна да буде судија.

Несавесност за законодавца је одуговлачење решавања предмета, занемаривање прописаних рокова у вођењу поступка или у изради одлука и настављање службе, послова или поступака истих или сличних онима за које је утврђено да су неспојиви са судијском дужношћу, као и друга поступања противно мерилима које одреди Врховни суд. За Врховни суд су мерила за оцену савесности (чл. 15 поменутих Мерила) трајање поступка, благовремено заказивање расправа и поступање по предмету, однос према учесницима поступка и време израде судске одлуке. За мене несавесност значи и неоправдано изостајање са посла, употреба алкохола на послу, прихватање поклона или награда које се дају ради непримереног утицања на судију (али и – конкретно – пристрасност у суђењу, прекоредно поступање по предметима, неоправдано незаказивање рочишта или претреса, учестало кашњење на суђење). За неког другог значи и пропуштање тражења изузећа у предметима где постоји сукоб интереса, повреда службене тајне и коришћење судијског положаја ради прибављања користи за себе или друге. Свакако је то и обављање активности које су Законом одређене као неспојиве са судијском функцијом. Можда и давање непотпуних или нетачних података од којих зависи избор или разрешење судије или његова дисциплинска одговорност. Да ли несавесност може да значи још нешто? Свакако! Зато треба да буде одређено јасно и објављено гласно шта је то несавесност судије.

(Не)стручност је појам који је везан за тему о дисциплинској одговорности онолико колико представља разлог за напредовање или разрешење судија. (Иначе, нестручне судије морају да прођу едукацију. Ако је едукација неуспешна, такве судије морају да буду разрешене а не дисциплински кажњене.) Врховни суд се највише бавио овим стандардом у поменутих Мерилима свестан потребе да он буде објективизиран у што већој мери како би се отклониле грешке и манипулације у доно-

шењу одлука од суштинске важности за судије (о напредовању или разрешењу, на пример). Нажалост, још увек се није дошло до фазе у којој су мерила за оцену (не)стручности примењива, проверљива, и примењена доследно, на једнак начин за све, у сваком поједином случају, без могућности да буде разрешен судија са резултатима бољим или да напредује судија са резултатима горим од других.

Да ли нестручност значи да треба решити што већи број предмета у посматраном периоду или да пресуде против којих је изјављена жалба не смеју бити укинуте у превеликом броју? Или се та два мерила комбинују? Али на који начин?

Ако судија реши мали број предмета и буде му укинута свега неколико у односу на број оних против којих је изјављена жалба да ли је он стручнији од онога коме буде укинута више од пола ожалбених? А шта ако је тај други решио неколико пута више предмета а број укинутих одлука му је свега 3% у односу на укупан број решених предмета? Ако је сврха судовања да се реше спорне правне ситуације, зар 97% решених предмета није добар резултат?

Или, да ли је нестручан онај који реши само неколико предмета за месец дана у односу на неког који је решио три-четири пута више од њега? А шта ако је само у једном предмету било тридесетак оптужених за неколико десетина тешких кривичних дела – убиства, разбојништва, стављање у промет дрога, отмице? То је један предмет. Исто се рачуна као и предмет у коме се реши ситна крађа. Или, зашто да се троши време на предмет у коме учествује двадесетак чланова једне породичне заједнице у којој је жена по удаји дошла на сеоско имање, у кућу мужевљевих бабе и деде, у којој живе и свекар и свекрва и у којој су сви заједно радили (градили, од старог ново, орали дедино и бабино, узгајали стоку, продавали на пијаци, трошили, стицали) пола века, а сада треба да се подели имовина? За један такав може да се реши тридесет лаких предмета! Да ли је нестручан онај који реши само неколико предмета за месец дана уместо 21, ако је решио и неки такав истовремено?

Дакле, шта је стварно нестручност? Јер судије морају да знају да ли су нестручне и да ли ће бити разрешене због тога. И ако буду, да ли је то било са разлогом. И да ли има горих од њих који нису разрешени и зашто.

Београдско одељење Друштва судија Србија још средином 2003. године обратило се у вези са овим и Високом савету правосуђа и Великом персоналном већу са **предлогом** да се **установе и објаве поуздана мерила** на основу којих ова тела доносе судбинске одлуке – и за судије и за судство Србије у целини. Јер Високи савет правосуђа доноси одлуке да предложи Скупштини да неко буде изабран за судију или

да напредује, а Велико персонално веће доноси одлуку да истој Скупштини предложи да неки судија буде разрешен. Реално сагледавајући стање у коме се налазимо, схватајући да без стратегије о реформи правосуђа и доследне реформе, суштински не можемо много променити, Београдско одељење дало је свој предлог шта да се учини док ова свеобухватна реформа не буде спроведена. У почетној фази требало би поћи од реално постојећег стања и просечних резултата рада у Србији и користити већ постојеће, бројне, статистичке податке који се годинама прикупљају. Кумулативним посматрањем неколико најважнијих података за сваког судију (број старих и нових предмета у раду и њихова сложеност, број решених предмета – мериторно и на други начин, коефицијент ажурности, број ожалбених пресуда и њихов квалитет, време израде одлука) и њиховим упоређењем са подацима осталих судија у том суду и у Србији у одређеном периоду времена утврдили би се – просечни резултати и – битна одступања од њих. Битна одступања резултата рада појединих судија од просечних резултата у одређеном суду и у Србији (по тако посматраним кумулативним мерилима резултата рада), била би поуздана основа за доношење одлука о разрешењу или напредовању судија. Јер, тренутно се од судија захтева да имају резултате (број решених предмета или број потврђених у односу на број ожалбених) који далеко надмашују просечне и које само мањина успева да оствари. Са побољшањем стања у правосуђу, мерила би се нужно померала до жељених, оптималних вредности.

Тела којима су се судије обратиле, посебно Високи савет правосуђа, била су започела са радом на формулисању мерила, али је састав Високог савета правосуђа промењен у међувремену – они чланови који су радили на том задатку више нису чланови. Плашим се да се тако зауставио или знатно успорио рад на овом важном задатку.

Шта хоћу да кажем?

Између понашања достојног судије и савесног вршења судијске дужности, са једне, и недостојног понашања и несавесног рада због кога судију треба разрешити, са друге стране, постоји широка лепеза поступака који представљају одступања од рада и понашања који се очекују од судије и који заслужују неку врсту санкције, али не и разрешење. У већини земаља то се постиже дисциплинском одговорношћу судија.

Парадоксално звучи, али управо је прописивање дисциплинске одговорности једна од гаранција судске независности. Одсуство регулисања дисциплинске одговорности оставља могућност произвољности и свакојаког утицаја на судију. У таквом случају за исто понашање један

судија може бити разрешен, други кажњен, трећи непримећен а четврти награђен. Критеријума нема. Може се урадити све. То рађа несигурност, калкулацију вредностима, недозвољене компромисе и страх. Судију у таквој ситуацији лако је усмеравати и контролисати – гледањем кроз прсте за недолично понашање и затим тражењем у одређеном моменту да се такав дуг врати или претњом кажњавања или разрешења због понашања које се другима не узима за зло ако судија не поступи на тражени или жељени начин.

Када се зна какво понашање судије је непожељно, када се знају санкције за њега, поступак и тела која ће га спроводити и изрицати мере сразмерно тежини прекршаја и правни лекови против таквих одлука, онда судија има правну сигурност да истраје у свом интегритету. Истовремено држава има правну сигурност и стабилност, јер има независног, стручног, ефикасног и достојног судију.

Исти став о томе изражен је и у: *Основним принципима независности судства УН из 1985. године, Препоруци број Р (94) Комитета министара Савета Европе земљама чланицама о независности, ефикасности и улози судија из 1994. године, Европској повељи о положају судија из 1998. године.*

И ови акти подразумевају да се све одлуке које се тичу професионалне каријере судија – избора, напредовања, дисциплинског кажњавања, разрешења, на пример, заснивају на објективним критеријумима, у циљу обезбеђивања да избор и каријере судија буду засноване на способностима, имајући у виду квалификације, интегритет, знање и ефикасност. Како ове одлуке, а посебно сваки облик „кажњавања“ или „дисциплиновања“ судија носи са собом опасност да се утиче на њихову независност, доношење ових одлука треба ставити у надлежност Високог савета правосуђа као независног органа судске самоуправе, у коме је најмање половина судија. А да би Високи савет правосуђа био заиста независан и суверен у својој надлежности, избор његових чланова треба да буде прецизно регулисан законом, тако да демократски изабрани чланови буду представници целог судства и из те чињенице црпу легитимитет својих важних одлука. Такав Високи савет правосуђа треба да уведе, објави и примени објективне критеријуме. Једном кад ово буде спроведено, Високи савет правосуђа биће обавезан да се понаша сходно томе и тада ће бити могуће да се контролише садржај усвојених критеријума и њихов ефекат у пракси.

Ово је огроман и значајан посао који у Србији мора да буде урађен што пре.

Зашто?

Зато што нам предстоје уставне промене којима се предвиђа реизбор свих судија, желели га ми или не.

Зато што се не само тај посао не може урадити, већ се не може донети ни једна одлука о судијској каријери па, у оквиру ње, ни о дисциплинској одговорности, са сигурношћу да је најбоља, ако нема ових објективних мерила.

Зато што је правна држава замајац у развоју земље у транзицији каква је Србија.

И зато што је највећа одговорност на нама – судијама.

На нас судије се та питања односе. Ми најбоље знамо да нађемо решење за њих. Ми одлучујемо о судбини других судија јер сада ми предлажемо Скупштини да изабере неког за судију, да судија напредује или да буде разрешен.

Судије морају да буду и јесу свесне стања ствари, и своје дужности да учествују у креирању најбољих решења, чак и када се њихово учешће у томе не тражи, ни од стране законодавца ни од стране њихових колега које помажу законодавцу у формулисању тих решења.

Друштво судија Србије је још крајем 2003. године почело сагледавање и осмишљавање уставних решења којима би се обезбедиле гаранције судске независности и начин њиховог остварења. У оквиру тога разматрало је и уставно утемељење дисциплинске одговорности судија.

Полазне основе у којима је Управни одбор Друштва предложио уставна решења положаја судства штампане су и достављене свим члановима Друштва (њих преко 1600), уз преглед садашњих уставних решења о правосуђу у Србији и у државама са сличном традицијом и правним системима и уз међународне акте који су смерница за остварење независности судства демократским државама и државама које теже демократији. Пошто су их чланови Друштва разматрали непосредно, у свим одељењима, и преко својих представника на четири округла стола, Полазне основе су разматране и на два округла стола на којима су учествовали представници домаће и стране стручне јавности: Зоран Стојковић, министар правде РС, Јанко Лазаревић, вд председника Врховног суда Србије и члан Високог савета правосуђа, Омер Хаџиомеровић, члан Високог савета правосуђа, David Hudson, представник Делегације Европске комисије за СЦГ, Maurizio Massari, председник београдске канцеларије ОЕБСа, Thomas Markert, подпредседник Венецијанске комисије, Маја Тратник, председник Европске секције Међународног удружења судија и члан Судског савета Словеније, Агим Мифтари, председник Удружења судија Македоније, Ленче Софронијевска, председник Судског

савета Македоније, Владимир Гредељ, председник Удруге хрватских судца, професори Правних факултета у Крагујевцу, Нишу и Београду, представници адвокатских комора Србије, Војводине и Београда, судије и други стручњаци из ове области. Поштујући изражена мишљења и предлоге, и имајући у виду да су његове Полазне основе уставних решења судске независности високо оцењене, Друштво судија сачинило је коначни предлог Уставног утемељења независности судства, који ће доставити надлежном скупштинском телу које буде радило на изменама Устава, са предлогом да ова решења буду унета у Устав у потпуности.

Међу овим предлозима је и предлог да Устав садржи и одредбу о дисциплинској одговорности судија:

Законом се одређује када несавесно обављање судијске дужности и недостојно понашање судије представља дисциплински прекршај судије, као и санкције које му се због тога могу изрећи, после спроведеног дисциплинског поступка.

Против одлуке којом му је изречена дисциплинска санкција судија има право жалбе Врховном суду Србије у року од 15 дана од дана уручења.

Полазећи од претпоставке да ће ова одредба бити унета у Устав, потребно је даље разрадити дисциплинску одговорност. У одсуству јавне расправе о овим питањима, што представља наслеђени манир за који смо се надали да ће бити промењен, а свесно важности прецизног дефинисања дисциплинске одговорности и опасности која може да настане за независност судства и правну несигурност у друштву, Друштво судија ће сачинити и предлог законских решења не само овог, већ свих питања која се тичу регулација судства.

Идеје о томе већ постоје. И не само идеје. Наши чланови, посебно Омер Хаџиомеровић, већ су далеко одмакли у осмишљавању овог законског пројекта. Њихов рад ће, по узору на рад у вези са уставним предлогом, бити разматран међу свим члановима Друштва и преточен у предлог надлежном скупштинском телу. Тако ће, осим питања:

– **надлежности** и поступка **избора** чланова **Високог савета правосуђа** (тако да буду спојене надлежности садашњег Високог савета правосуђа и Великог персоналног већа и још проширене) и **начина његовог рада**

– **мерила** за оцену стручности, ефикасности и достојности (интегритета) за вршење судијске дужности приликом избора судија и председника судова и њиховог напредовања, која би требало да донесе ВСП

– **разлога за разрешење** судија и председника судова бити разматрана и питања која се тичу дефинисања:

– **дисциплиних прекршаја** (– повреда начела непристрасности,

– повреда службене тајне, – пропуштање тражења изузећа у предметима где постоји сукоб интереса, – учестало и неоправдано кашњење у изради одлука, – узимање предмета у рад редом који знатно одступа од реда којим су примљени, – неоправдано незаказивање рочишта или претреса, – учестало кашњење на заказана рочишта или претресе, – очигледно некоретно поступање према учесницима у судским поступцима и запосленима у суд, – прихватање поклона или награда које се дају ради непримереног утицања на поступке и одлуке судија, укључујући и кад прихваћени поклони или награде само одају утисак непримереног утицања, – коришћење судијског положаја ради прибављања користи за себе или друге, – упуштање у непримерене односе са странкама у поступку или њиховим правним заступницима, – упуштање у активности које су Законом одређене као неспојиве са судијском функцијом, – давање непотпуних или нетачних података од значаја за рад и одлучивање ВСП у поступку избора и разрешења судија, дисциплинске одговорности и другим питањима из његове надлежности, – правноснажна пресуда за дело које га чини недостојним за вршење судијске дужности, – поступци судије или председника суда који су другим одредбама овог Закона одређени као дисциплински прекршај, – свако друго понашање које очигледно представља несавесно вршење судијске дужности или доводи у питање углед и поверење јавности у непристрасност судства и – друга несавесна и недостојна понашања)

– **дисциплинских мера** (– укор, – умањење плате у износу од 30% од претходне плате у трајању до шест месеци, – одузимање предмета од судије, – распоређивање на друге послове и радне задатке унутар суда у трајању од једне до три године, – разрешење са функције председника суда, – разрешење од судијске дужности, само у случају озбиљног дисциплинског прекршаја, евентуално и друге)

– **одмеравања дисциплинске мере** приликом њеног изрицања (тако да буде пропорционална тежини дисциплинског прекршаја, узимајући у обзир: – тежину учињеног прекршаја и његове последице, а нарочито да ли је довео до озбиљног поремећаја у вршењу судске власти или обављања радних задатака у суду или до тешког нарушавања угледа и поверења јавности у судство, – степен одговорности починиоца, – околности под којима је учињен прекршај, – досадашњи рад и понашање починиоца а нарочито да ли су му раније изричане дисциплинске мере, – све друге околности које могу бити од утицаја на одлуку о врсти и висини дисциплинске мере)

– **дисциплинског поступка** (органа или тела овлашћеног за регулисање дисциплинског поступка, – овлашћеног тужиоца, – начина и овлашћења за подношење пријава, – тела надлежног да спроводи поступак, – начина избора његових чланова и трајање њихових мандата,

– правних лекова, – обавезе достављања иницијатива за разрешење Високом савету правосуђа за најтеже облике дисциплинских прекршаја).

Ако се залажемо за правну државу, а залажемо се (то је један од ретких консензуса који је неспоран у нашем друштву), морамо да имамо **независног Судију** са трајним мандатом (што значи и одлично плаћеног, примерено одговорности и значају посла који обавља). **Судију** који ће судити савесно, стручно, ефикасно и храбро, без обзира на то ко је на власти и без обзира на било какве утицаје и претње. Такав, идеалан судија, да би могао да има и одржи високе људске и стручне квалитете који се подразумева, **Судија** мора да има уставну и законску потпору – гаранције свог положаја. У државама развијене демократије довољне су законске гаранције. Међутим, у друштвима у транзицији у којима се друштвена догађања динамична и турбулентна, некада и ретроградна, друштвима какво је тренутно у Србији, закони се мењају често. Зато је у таквим друштвима потребно што више уставних гаранција судске независности. Да би имали заиста ефикасну правну државу и уставне и законске гаранције морају јасно да дефинишу и разграниче појам – независности и самосталности судова (као органа) и судија (као носилаца судске власти), – послова у суду који представљају вршење судске власти („суђење“) од оних који представљају вршење „судске самоуправе“ (годишњи распоред судија, мерила за оцену успешности рада, дисциплинска одговорност судија, избор и разрешење судије и сл.) и – независности судија од њихове одговорности у вршењу судијске функције и да обезбеде њихово паралелно јачање, водећи рачуна да се ни судијска независност ни судијска одговорност не остварују једно на рачун другог.

Мр Миодраг Мајић
Председник Првог општинског суда у Београду

СУД И МЕДИЈИ

*„Тамо где је штампа слободна
и сваки човек у стању да чита, све је сигурно“*

Т. Џеферсон

1. Уводна разматрања

Данас, више од четири године након значајних промена читавог једног система вредности, чини се да је ослобађање јавног информисања једна од најзначајнијих тековина ових догађаја. Слобода медија, макар и уз нуспродукте који се на том путу јављају код нас је вероватно и највидљивији демократски дар. Иако је Џеферсонова тврдња изречена у освит развоја америчке демократије која је послужила као мото овог текста свакако преоптимистична, једно је сигурно: слободни медији су данас једна од основних брана заташкавању истине и чувању тајни у уским круговима моћних.

Да ли се и у којој мери домаће правосуђе сналази у новој улози коју би у односу на ослобођене медије требало да има? Да ли судије заиста схватају обавезу излагања свог рада суду јавности па и значај јавног мњења? Да ли се правосуђе још увек боји медија или почиње да схвата да у новом времену без сарадње са њима неће моћи да оствари своје циљеве?

Треба имати у виду да је питање односа суда и медија актуелно не само код нас, већ и у земљама далеко дуже демократске традиције. Заједнички проблем у свим друштвима која су судове отворила за јавност је чињеница да су односи између суда и медија под сталном „тензијом“ имајући у виду да у суштини служе различитим интересима. Тако се, једнако као и код нас, данас и у Енглеској, Француској, Немачкој па и САД, константно расправља о проналажењу правилног односа између потре-

бе за доступношћу информација и правилног одвијања поступка, оправданости присуства камера у судници или проблему такозваног „суђења путем медија“.

У сваком случају, јасно је да ово питање заслужује пажњу. У наредним редовима покушаћемо да укажемо на најзначајније аспекте овог односа.

2. Изгубљена медијска битка

Анализе јавног мњења у Србији већ више од деценије указују на, слободно се може рећи, катастрофалну слику о правосуђу која влада у јавности. На скали поверења у рад различитих државних органа према већини истраживања правосуђе најчешће заузима једну од најнижих позиција. Чак и уколико верујемо да смо добри или макар бољи од онога како нас виде други, то нема било каквог утицаја на горку истину да јавност у Србији углавном не верује судовима.

Шта су разлози оваквог неповерења јавности у институције које би требале да штите њихова основна права?

Међу многим факторима који утичу на ерозију „популарности“ судова чини се да се недостатак комуникације са медијима за оне који се овим питањима баве, издваја као један од доминантних чинилаца. Српске судије деценијама су учене да буду невидљиви делови државне машинерије чији је једини задатак био да „администрирају правду“ доносећи пресуде. У строго контролисаним државним системима било какво појављивање судије у јавности, а нарочито изражавање одређених ставова у медијима, било је неприхватљиво јер је кварило слику безличног чиновника који је „говорио једино у пресуди“. Читаве генерације судија васпитане су тако да избегавају новинаре и било какве медијске наступе, да говоре једино у судници, искључиво у вези са конкретним предметом који им је поверен, али и тада што стручнијим и бирократским језиком како не би изашли изван оквира компетенције. На овај начин, не само што је грађанима онемогућавано да сазнају и да се едукују у погледу правосуђа, већ им је исто тако ускраћивана и прилика да виде и чују оне којима је поверена тако важна улога у друштву и који су тако често предмет различитих критика.

Међу многим другим појавама, транзиција је међутим, донела и слободу јавног говора и наступа у медијима. Али док су српске судије ново доба, васпитани у претходним временима дочекали и даље затворени у своје кабинете, представници остале две гране власти – извршне и законодавне значајно су користили медијске могућности у презентаци-

ји својих ставова. Све то наравно резултирало је поступним губљењем „медијске битке“ од стране судова који су у јавности убрзо представљени далеко горима него што заиста јесу.

Ефекти ове негативне кампање која је представљала вероватно најпогубнији вид сукоба егzekутиве и судства, били су погубни по реформе правосуђа. Честим наступима у медијима у којима је правосуђе приказивано у најгорем могућем светлу, и у којима су се различити „експерти“ често без основних знања и демагошким наступима лично промовисали, и иначе ниско поверење грађана у суд непотребно је и на веома дуге стазе додатно умањено. На тај начин је уместо оправданог, али озбиљног и одговорног указивања на проблеме и недостатке, из темеља рушења једна од основних институција сваког друштва.

3. Кораци ка другачијој медијској слици

Слику о правосуђу није могуће брзо променити, нити се то може учинити само на основу другачијег медијског наступа. У времену које долази неопходно је учинити пуно тога – од измена закона до бољег одабира кадрова. Међутим, ма колико реформа објективно буде добра и озбиљна, она неће дати значајније резултате уколико не буде праћена и радикално другачијим наступом представника правосуђа у медијима.

Искуства Првог општинског суда у Београду, који је први у земљи, пре скоро четири године увео систематско информисање путем представника за медије у том смислу представљају веома значајан пример. За кратко време, од суда који је често у новинама био помињан у негативном контексту на основу информација које су најчешће долазиле од стране незадовољних странака или њихових представника, данас је Први општински суд један од најприсутнијих у медијима, али са потпуно другачијим имиџом. До овога је дошло како на основу тога што се сада може чути и друга – судска страна, тако и на основу опредељења да се са сваким новинаром који улази у суд поступа са уважавањем, ценећи његово време и посао који обавља, што је опет довело до одговора са друге стране у виду објективнијег али и ангажованијег писања о суду. Једном речју, од затворене институције која нема времена за новинаре, суд је постао доступна и отворена институција за представнике седме силе која са њима сарађује и која тако и у њиховим очима постепено добија „људски лик“. Сличне примере који су убрзо уследили представљају и Посебно одељење Окружног суда у Београду, Окружни суд у Новом Саду, Тужилаштво за ратне злочине али и неколико мањих судова у земљи који су пре осталих увидели предности отварања према јав-

ности и који у извесном смислу већ имају прилично изграђен медијски имиџ.

Али одакле и како почети са поправљањем медијске слике о правосуђу? Иако нема рецепта који ће се у сваком случају показати успешним, следећих неколико „упутстава“ би требало имати у виду.

3.1. Одабир портпарола

За овај посао је пре свега потребно одабрати адекватне особе. Сliku о правосуђу свакако неће поправити појављивање у медијима особа које лоше говоре и чија целокупна појава није у складу са функцијом коју обављају. Само зато што је неко председник суда, секретар или судија са највише стажа, не значи да је аутоматски најадекватнији за јавне контакте. Ова дужност захтева личност која ће на најбољи начин обављати, како функцију информисања, тако и ништа мање значајну функцију промовисања суда који представља. У демократским друштвима, судови су одавно престали да буду затворене, неприступачне и полу-тајне институције. Уместо тога, на њих се гледа као на заштитнике људских права чији је рад у потпуности отворен увиду јавности и чијем интересу они на крају и служе. У том смислу треба и градити имиџ суда као поштоване институције која је у служби грађана и чији је основни задатак заштита њихових основних права и слобода. Некада ће прави избор бити судија са добрим комуникацијским способностима, некада ће бити боље ангажовати особу са новинарским искуством. И једна и друга опција имају и предности и мане. Но, без обзира на то кога одредимо за портпарола суда, то треба учинити што пре!

3.2. Стрпљење и разумевање

Односи са медијима захтевају обострано стрпљење и разумевање. То што значајан део медијских извештавања из суда још увек има карактеристике сензационалистичког, лаичког па и нетачног информисања, ипак нам као представницима судске власти не даје право да медије игноришемо, чекајући време када ће они постати „бољи“. Информишући из суда, особе које су за то задужене имају задатак и да у одређеној мери едукују новинаре који се овим послом баве. На овај посао не треба гледати као на бесплатну правну помоћ пружену представницима седме силе, већ на рад који ће у скоро време дати видљиве резултате. Правилно информисање постепено ће доводити до бољег разумевања јавно-

сти онога шта се у суду збива. Иако још увек има грешака, мора се признати да су ипак све ређи натписи о „оптужници коју је поднео суд“ или „притвору који је укинуо јавни тужилац“. Сигурно је да је свакодневни контакт новинара са судом у све већем броју случајева, допринео одређеном квалитативном помаку и на овом плану.

3.3. Активан приступ обавештавању

Новинаре некада треба и заинтересовати за извештавање. И у најмањим судовима постоје случајеви који би били интересантни локалним читаоцима. Погрешна је претпоставка да најширу јавност интересују искључиво велика суђења познатим личностима из света криминала, естраде или политике. Грађане ће такође заинтересовати и далеко обичније животне приче нарочито ако су ове сличне ономе кроз шта и сами у животу пролазе. У том смислу особа задужена за контакте са јавношћу не би требала да делује искључиво реактивно, онда када новинари од ње захтевају информацију, већ и да активно учествује у креирању онога шта ће медији извештавати из суда. Обавештавање о одлукама које утичу на креирање судске праксе или одлукама од посебног значаја у одређеном времену, могу значајно учинити на плану едукација грађана о томе шта суд заправо ради и чему служи. Једном речју, јавност постепено треба усмеравати ка прихватању става да је оно што суд о одређеној појави каже, веома значајно за друштво у којем овакав суд делује.

3.4. Едукација и отклањање неразумевања

Потребно је што чешће информисати јавност о значају одређених процесних института или судских одлука који најчешће изазивају неразумевање и представљају повод за неосноване критике на рад правосуђа. Тако на пример, путем медија треба објашњавати значај претпоставке невиности и последице њеног кршења, чињеницу да притвор није казна, могућност да и неко ко је крив буде ослобођен услед недостатка доказа, итд. Потребно је говорити о улози суда у демократском друштву, раздвојености процесних улога странака и суда, те начину на који грађани могу остваривати своја права у судском поступку. Нажалост, наши грађани нису имали прилике да се у знатнијој мери упознају са улогом коју суд има у демократском друштву. За разлику од западноевропских земаља, у којима се ученицима од најранијег доба објашњава значај

који у њиховим друштвима имају судови, код нас овај део едукације већ генерацијама изостаје. Први ставови се у том смислу најчешће креирају посредно и то и овде путем медија. Увек наине треба имати у виду да ће само мањи део становништва бити у прилици да макар једном у животу присуствује неком суђењу. Већина њих ће став о домаћем правосудју стећи на основу натписа у новинама или прилога на телевизији.

Развијен однос са новинарима и међусобна сарадња учиниће да вам када то сматрате потребним и када је то важно, омогуће да наведене ствари објасните чак и у случајевима када се не тичу конкретног предмета који би био повод писању.

3.5. Употреба савремених средстава комуницирања

Судови морају користити савремена средства јавног информисања. У том смислу, потребно је да макар велики судови у земљи имају своје интернет презентације. Имајући у виду да је и у Србији интернет све коришћеније средство обавештавања, оријентација ка оваквом виду комуницирања већ одавно није ствар престижа или пуке жеље за уношењем новина, већ крајње рационалан и практичан корак. Треба наине имати у виду да се велики број млађих али и људи средње генерације данас информише искључиво или превасходно на овај начин. Они који се не баве ближе овом облашћу погрешно сматрају да је и даље једини ефикасан начин оглашавања путем новина, радија или телевизије и зачуде се када подаци о коришћењу и ефикасности интернет маркетинга покажу сасвим супротно. Такође, новинари су захваљујући доступности али и брзини циркулисања информација у значајној мери упућени на интернет, тако да ће већину информација о суду управо моћи лако и брзо да пронађу на његовом веб сајту. Свакако, оваква презентација је и нова прилика да о суду, судијама који га чине, осталим запосленима али и ономе што би одређени суд желео да се о њему зна, информишете јавност.

3.6. Упорност и енергија

На крају, треба имати у виду да је за уношење сваке, макар и најмање промене, нарочито у конзервативним установама као што је то суд, потребно много упорности и енергије. Готово је извесно да ће у већини средина отварање суда према медијима наићи и на критике, сумње, а неретко и на подсмехе једног дела колега. Вишедеценијско схватање судијског посла као превасходно чиновничког а суда као бирократске

и затворене институције, оставили су трага.

Зато је неопходно, аргументовано, кроз разговор, објаснити нужност промене таквог става. Једно је сигурно и то је у пракси више пута потврђено. Неки од најтврдокорнијих противника, након суочавања са тиме да до промене долази и да она даје позитивне резултате, брзо ће желети да дају свој допринос ономе што су све до недавно тако жестоко критиковали.

4. Закључне напомене

У земљама развијене демократије, основном снагом правосудног система једне земље не сматрају се савремена технологија у судницама па ни брзина и ефикасност принудног извршења судске воље. Насупрот томе, стабилност и снага судства мере се поверењем грађана у правосудни систем и општом сликом која о овоме влада у друштву.

Код нас је ова слика већ дуже време на забрињавајуће ниском нивоу и то се снажно рефлектује на свеукупни положај правосуђа. Стога је јасно да више није довољно рећи како је оваква слика нетачна и наметнута. Прави одговор може бити само онај који указује на то како се она може што пре и што значајније поправити.

Отварање према медијима и јавности није чаробни штапић који ће преко ноћи решити наше нагомилане проблеме. Међутим, то је корак који је нужен и који, у поређењу са другим корацима које ћемо морати да учинимо у наредним годинама, није ни толико скуп а ни болан. Такође то је корак који ће, за разлику од многих других на чије резултате ћемо чекати знатно дуже, значајне ефекте дати готово одмах. Због свега тога чекање и неодлучност више немају оправдања.

Др Игор Веселиновић
Институт за судску медицину
Клиничког центра Нови Сад

ПРЕДЛОГ СТАНДАРДА ДНК АНАЛИЗА У ВЕШТАЧЕЊИМА СРОДНИЧКИХ ОДНОСА

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Досадашње методе вештачења спорног родитељства засниване су на непоузданим параметрима, међу којима су били критично време зачећа, те опште и релативно специфичне антрополошке особине, којима се доказивала сличност између детета и претпостављеног оца. Увођење серолошких анализа, пре свега утврђивање крвних група и фактора, а касније и подгрупа и других хематолошких маркера, довело је до извесног напретка, али пре свега у погледу могућности искључивања очинства. У ову групу анализа укључена је и ХЛА типизација, која је дала и значајну вероватноћу и у погледу доказивања, а не само искључивања очинства.

Развојем техника испитивања ДНК, најпре геномске, а затим и митохондријалне, све претходне методе су одбачене као непотребне, јер резултати наведених ДНК анализа са изузетно високом вероватноћом потврђују родитељство или га са сигурношћу искључују.

На састанку Секције за судску медицину Српског лекарског друштва, одржаном 2. децембра 2005. у просторијама Института за судску медицину у Новом Саду, од стране др Оливера Стојковића (Институт за судску медицину Медицинског факултета Београд) и др Игорa Веселиновића (Институт за судску медицину КЦ Нови Сад), презентована је радна верзија Стандарда ДНК анализа у вештачењима сродничких односа.

Примерци радне верзије достављени су члановима секције, као и присутним представницима органа правосуђа, са идејом да се, након разматрања свих евентуалних предлога и сугестија, и усвајања Стан-

дарда на наредном састанку Секције, Предлог стандарда ДНК анализа у вештачењу сродничких односа упути и Врховном суду Србије.

РАДНА ВЕРЗИЈА

У циљу:

- увођења стандарда квалитета рада ДНК лабораторија које спроводе ДНК анализе у процесу вештачења спорног родитељства,
- усклађивања стандарда са прихваћеним и публикованим стандардима Међународног Друштва за Форензичку Генетику,
- дефинисања правила спровођења вештачења спорног родитељства, како би се избегла непринципијелна конкуренција између ДНК лабораторија,
- омогућавања доношења пресуда заснованих на веродостојним и поновљивим ДНК анализама,

предлажемо следеће

СТАНДАРДЕ ДНК АНАЛИЗА У ВЕШТАЧЕЊУ СРОДНИЧКИХ ОДНОСА

1. Стандарди ДНК анализа укључују стандардне процедуре и методе за узимање, руковање, транспорт, складиштење, припремање, анализирање биолошког материјала, као и статистичку интерпретацију добијених резултата.
2. Стандардни узорак који се узима укључује:
 - а. узорак крви или
 - б. брис букалне слузнице
3. У случају пренаталног утврђивања очинства као стандардни узорак се може узети узорак
 - а. биоптата хориона,
 - б. амнионске течности или
 - в. крви из умбиликалне вене
4. У случају утврђивања сродничких односа *post-mortem*, као стандардни узорак користе узорци
 - а. крви неспорних сродника преминуле особе,

б. коштаног ткива или зуба узети након ексхумације, или
в. биоптата било ког доступног ткива узети заживотно и чувани у парафинским калупима.

5. Лични предмети који су припадали покојнику **не могу се користити** за вештачење спорних сродничких односа.

6. Узорак за ДНК анализе узима се на медицински прихватљив и оправдан начин.

7. Узимање узорка крви за ДНК анализе обавља особа медицинске струке.

8. Узорак се узима у количинама које су потребне и довољне за спровођење тестова, као и за њихово накнадно понављање (до 5 мл венске крви, до 4 капи капиларне крви из прста руке или пете новорођенчета или до 4 бриса букалне слузнице).

9. Узорак се обележава на начин који непобитно и недвосмислено омогућује реконструкцију његовог порекла (име, презиме, датум и место рођења као и други идентификациони подаци особе од које је узорак узет, датум и место узимања узорка, број лабораторијског протокола у оквиру кога је узорак узет).

10. Уколико се узорак узима ван ДНК лабораторије, мора се обезбедити достављање неизмењеног узорка у ДНК лабораторију.

11. Пре и након ДНК анализе, узорком се рукује на начин који спречава деградацију и контаминацију биолошког материјала и то:

а) узорци венске крви у епрувети се чувају у замрзивачу на температурама нижим од -20°C ,

б) брис букалне слузнице се чува осушен на собној температури.

в) посебно се препоручује фиксирање узорака крви или бриса букалне слузнице на FTA картицама.

12. Пре изоловања ДНК из биолошког узорка, узорак се дели на два дела, од којих се један део (по могућству мањи) процесуира, а други се чува ради понављања тестова. Биолошки узорак који је анализиран се чува најмање 10 година. Биолошки узорак који из било ког разлога није анализиран чува се најмање 5 година.

13. Молекули ДНК из биолошког узорка изолују се неком од стандардних, валидираних и публикованих процедура, које укључују, али нису ограничене на: органску екстракцију, екстракцију хаотропним солима, екстракцију на силикатним или целулозним колонама, екстракцију парамагнетним честицама или комбинацију ових процедура. Све хемикалије које се користе у поступку изолације молекула ДНК морају бити провереног квалитета, што се доказује сертификатом који обезбеђује произвођач хемикалија. Охрабрује се коришћење валидираних, комерцијалних комплета за изолацију ДНК.

14. Биолошки узорци фиксирани на ФТА картицама процесуирају се у складу са препорукама произвођача.

15. У вештачењу спорних сродничких односа примењују се ДНК анализе засноване искључиво на типизацији STR генских маркера.

16. Стандардни минимални сет аутозомалних СТР генских маркера укључује следеће локусе: CSF1PO, FGA, TH01, TPOX, VWA, DZS1358, D5S818, D7S820, D8S1179, D13S317, D16S539, D18S51, D21S11. Сви ови генски локуси морају бити анализирани у сваком поступку вештачења спорних сродничких односа применом ДНК анализа.

17. Поред стандардних генских локуса, ДНК анализе могу укључивати и нестандартне генске локусе, који су форензички валидирани, у складу са препорукама ISFG, као што су: F13A01, F13B, FES/FPS, D2S1338, D19S433, PentaE, PentaD, SE33.

18. У дефицијентним или реконструктивним случајевима (када нису све особе доступне за тестирање) поред ових стандардних аутозомалних STR генских локуса користе се и стандардни STR маркери локализовани на Y хромозому.

19. Стандардни минимални сет Y везаних STR генских маркера према препорукама SWGDAM обухвата DYS19, DYS385a/б, DYS389 I/II, DYS390, DYS391, DYS392, DYS393, DYS438, DYS439

20. Анализа нестандартног генског локуса може се примењивати уколико су најмање две лабораторије на територији Републике у могућности да изврше исту анализу.

21. За типизацију алела на генским локусима морају се користити секвенцирани алелски стандарди. Препоручује се коришћење комерцијалних алелских стандарда.

22. Резултати ДНК анализа се морају саопштити прецизно, јасно, недвосмислено и објективно.

23. Резултати ДНК анализа се дају у форми извештаја. Сваки извештај мора да садржи најмање:

- а) Наслов
- б) Назив и седиште лабораторије
- в) Јединствену идентификациону ознаку извештаја (нпр. серијски број извештаја). На свакој страни извештаја мора бити јасно назначено да представља део одређеног извештаја
- г) Имена и адресе тестираних странака
- д) Кратак опис примењених метода.
- ђ) Опис, стање и недвосмислену идентификацију тестираних узорака.
- е) Датум пријема или узимања узорака као и датум извођења теста.
- ж) Резултате тестирања у облику ДНК профила, према номенклатури ISFG
- з) Штампану копију електрофоретограма или фотографију гела.
- и) Индекс очинства за сваки тестирани генски локус, израчунат као однос између вероватноће добијања ученог поклапања ако су сроднички односи истинито приказани, и вероватноће добијања поклапања ДНК профила уколико су сроднички односи неистинито приказани.
- ј) Уколико се приказују друге вредности, засноване на индексу очинства, као што је *Wahrscheinlichkeit (W)*, претпоставке спроведеног рачуна морају бити јасно исказане.

24. Када су у Извештај укључени мишљења и интерпретације, лабораторија ће документовати основу на којој су мишљења и интерпретације учињене. Мишљења и интерпретације ће јасно бити означене у извештају као такве.

25. Након издавања Извештаја, материјална допуна извештају се може издати у форми која укључује тврдњу „У допуни Извештаја број...“ Уколико је неопходно да се изда потпуно нови извештај, нови извештај ће бити означен на јединствен начин, и садржаће позивање на оригинални извештај који замењује.

26. Лабораторија мора учествовати у програму унакрсног тестирања ДНК лабораторија најмање једном годишње.

Поред ових специфичних захтева, при вештачењу спорних сродничких односа анализом ДНК, морају бити испуњене следеће **опште одредбе**:

– Управа институције у којој се налази лабораторија одговорна је да обезбеди компетентност особља које рукује специфичном опремом, спроводи тестове, процењује валидност резултата и потписује извештаје о спроведеним тестовима.

– Лабораторија мора обезбедити изворе енергије, светла и срединских услова (температуре и чистоће ваздуха) на начин који омогућује исправно спровођење тестова.

– Лабораторија мора пратити, контролисати и бележити срединске услове које захтевају релевантне спецификације, методе и процедуре, или који могу утицати на квалитет резултата.

– Лабораторија мора обезбедити ефикасно спречавање унакрсне контаминације између простора у којима се спроводе инкопатибилне активности.

– Лабораторија мора физички раздвојити следеће радне просторе:

1) Одвојени радни простор за активности које не захтевају посебну пажњу у односу на контаминацију PCR продуктима.

2) Одвојени радни простор за припрему PCR-а, са посебном пажњом у смислу спречавања контаминације узорака.

3) Одвојени простор за руковање PCR продуктима, са посебном пажњом у смислу спречавања контаминације из овог простора у друге просторе у оквиру лабораторије.

– Лабораторија мора обезбедити контролисан приступ и коришћење као и адекватно одржавање простора од којих зависи квалитет тестова.

– Лабораторија мора обезбедити засебну опрему који се користе у пре и пост-PCR процесима.

– Лабораторија мора обезбедити да опрема која се користи за тестирање буде способна да постигне прецизност и да испуњава спецификације релевантне за тестове у којима се користи.

СУДИЈСКА ЕТИКА

Зорана Делибашић
Судија Округног суда у Београду,
члан Савета за етичка питања

УЛОГА И ЗНАЧАЈ САВЕТА ЗА ЕТИЧКА ПИТАЊА ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ

На Скупштини Друштва судија Србије одржаној дана 25.1.2005. године, на предлог Управног одбора Друштва од 18. 11. 2004. године, измењене су одредбе чланова 14, 17, 25, 33, 34, 39 и 49 до 53 Статута Друштва, тако што је уместо Суда части, као орган Друштва установљен Савет за етичка питања. За разлику од Суда части који је могао да изриче санкције према члановима Друштва, уколико би по спроведеном поступку било утврђено да су својим понашањем повредили Стандарде судијске етике, одлуке Савета су, као што и сам назив тела каже, искључиво саветодавне природе.

Услови за избор и разрешење чланова Савета, поступак избора и разрешења, као и делокруг рада, дефинисани су одредбама чланова 49 до 53 Статута.

Према овим одредбама, Савет има седам чланова, које бира Управни одбор Друштва, а за чланове Савета могу да буду бирани судије које имају најмање 6 година судијског стажа из судова различитих надлежности. Чланови Управног и Надзорног одбора, председници судова и других тела која одлучују о статусу судија не могу бити чланови Савета. Чланови Савета се бирају на период од 4 године, с тим што се не могу бирати више од два пута узастопно. Један од разлога за разрешење члана Савета је несавесно обављање дужности, а одлуку о томе доноси Савет, на предлог Управног одбора који се доноси двотрећинском већином гласова чланова Одбора. Савет уређује поступак, начин рада и одлучивања Савета.

Одлуком Управног одбора за чланове Савета изабрани су: Весна Вуковић, судија Округног суда у Панчеву, Зорана Делибашић, судија Округног суда у Београду, Драгослава Табаков Тошић, судија Општинског суда у Зрењанину, Веско Крстајић, судија Округног суда у Новом Саду и Верица Стаменковић, Радован Ђорђевић и Живојин Гајић, су-

дије у пензији. Конститутивна седница Савета одржана је дана 1. 7. 2005. године, на којој је за председника Савета изабрана судија Весна Вуковић, а за заменика председника судија Зорана Делибашић. На седници одржаној дана 17.10.2005. године, Савет је донео Пословник о раду Савета, који је објављен на сајту Друштва, а биће објављен и у Информатору Друштва. Уколико чланови Друштва имају примедбе на садржину појединих одредаба или Пословника у целини, своје образложено мишљење за измену и допуну Пословника могу доставити Савету преко канцеларије Друштва.

Према Пословнику, поступак пред Саветом може покренути свако заинтересовано лице, укључујући и судије, детаљно образложеним, потписаним захтевом, уз који морају бити приложени докази. Председник Савета овлашћен је да непотпуне и неразумљиве захтеве врати на исправку и допуну, а уколико недостаци не буду отклоњени, захтев се не узима у разматрање.

Савет може разматрати питања од интереса за правосудје и на сопствену иницијативу и у вези с тим давати мишљења.

Сва заинтересована лица могу се обратити Савету са захтевом за тумачење питања која се тичу искључиво етике. Захтеве који нису у његовој надлежности, Савет може да одбије да разматра. Уколико сматра да то није сврсисходно за појединачног судију, интерес судства или јавни интерес у целини, Савет има дискреционо право да одбије да да мишљење или препоруку.

Посебно се истиче да Савет не може разматрати захтеве који се односе на предмет судског или дисциплинског поступка који су у току против судија, или за које се може разумно очекивати да могу бити предмет ових поступака, јер се тиме задире у надлежног Великог персоналног већа и Надзорног одбора.

Савет није овлашћен да испитује правилност и законитост судских одлука и да процењује непристрасност поступајућег судије у предмету који је у току у руковођењу и управљању поступком, укључујући и оцену доказа.

Разлози за изузеће чланова Савета и имунитет чланова Савета уређени су као и у важећим процесним законима и Уставу Републике Србије.

Понашање судија цени се према одредбама Стандарда судијске етике (усвојена на Управном одбору Друштва 30.6.2003. године) и међународно признатих и усвојених правила о понашању судија од стране ОУН („Банголарска правила“ судијског понашања) и Савета Европе.

Поступак пред Саветом је хитан, јер се одлуке морају донети најкасније у року од 30 дана од дана подношења захтева. Судија изве-

стилац одређује се по ротационом принципу и у обавези је да у року од 8 дана од пријема предмета достави нацрт мишљења у писменој форми осталим члановима Савета, који су дужни да се у истом року изјасне о предложеном мишљењу. Коначно мишљење Савета доноси се након изјашњавања свих чланова Савета двотрећинском већином.

Уколико је о поднетом захтеву Савет већ одлучивао кроз други захтев и донео мишљење које је јавно објављено, председник Савета овлашћен је да подносиоцу захтева, без сазивања седнице Савета, достави копију мишљења. Када се ради о поступку који је изузетно хитан, председник Савета овлашћен је да да прелиминарно мишљење, а коначну одлуку, која је обавезујућа, даје Савет.

Одлуке Савета доносе се као формална и неформална мишљења. Формална мишљења садрже кратак став који представља изреку мишљења, образложење о утврђеним чињеницама и одредбе Стандарда судијске етике и међународно опште прихваћених норми о правилима судијског понашања, које су примењене на утврђено чињенично стање. Мишљења за која Савет одлучи да ће их јавно објавити, не смеју садржати податке о именима лица, називима судова, места, као и друге информације на основу којих се могу идентификовати подносиоци захтева, суд, или које друго лице. Коначну верзију мишљења одобрава председник Савета. Ова мишљења достављају се подносиоцу захтева, свим члановима Савета, свим одељењима Друштва, Врховном суду Србије, Високом савету правосуђа, Републичком јавном тужиоцу, правним факултетима и адвокатским коморама, а објављују се у стручним публикацијама и на сајту Друштва.

Неформално мишљење доноси се када Савет сматра да питање није од значаја за давања формалног мишљења, не мора бити образложено и доставља се само подносиоцу захтева. Председник Савета овлашћен је да одмах да неформално мишљење, али о томе мора обавестити Савет без одлагања, који доноси коначну одлуку, као и у поступку по захтевима који се сматрају хитним.

Одлуке Савета се могу изменити, допунити и преиначити у свако доба, било по захтеву заинтересованих лица, по сопственој иницијативи или иницијативи Врховног суда. Измењена и допуњена мишљења објављују се и достављају на исти начин као и раније дата мишљења.

Све поднете захтеве Савет је обрадио. Тринаест, од петнаест до сада поднетих захтева, Савету су поднеле странке које учествују у судским поступцима, а два захтева су поднета од стране судија. Поводом једанаест захтева Савет се огласио ненадлежним, јер су се односили на испитивање правилности и законитости судских одлука и пристрасност судија приликом оцене доказа. У четири предмета Савет је при-

хватио надлежност и донео формална мишљења, која ће са образложењем, а у складу са Пословником, бити достављена и објављена.

Имајући у виду да је поверење грађана у рад правосуђа пољубљано, Савет позива сва заинтересована лица, а пре свега чланове Друштва, да активно допринесу његовом раду, јер се без њихове подршке не може остварити циљ због кога је основан, а то је **УСПОСТАВЉАЊЕ ВЛАДАВИНЕ ПРАВА**. У земљама у транзицији, као што је наша, где се закони доносе у кратком временском периоду и врло брзо се мењају, улога суда је од велике важности, јер када је закон јасан, лако се примењује, а у супротном, суд креира право тумачећи закон, а што могу само стручне и одговорне судије од интегритета.

НАПОМЕНА УРЕДНИКА: С обзиром да нисмо у могућности да објавимо рад у целости у овом Билтену, доносимо део рада „Кодекс судијске етике“.

КОДЕКС СУДИЈСКЕ ЕТИКЕ

Друштво судија Србије је усвојило Кодекс судијске етике који садржи основна начела исправног поступања судија у обављању судијске функције и у животу уопште. Овај Кодекс је усклађен са међународним етичким стандардима, израженим у Нацрту Бангалорског Кодекса судијског понашање, који је усвојен од стране Правосудне групе Уједињених нација за јачање интегритета правосуђа у новембру 2002. године.

Кодекс садржи десет канона који гласе:

Канон 1 – Буди независан

Канон 2 – Буди праведан

Канон 3 – Буди професионалан

Канон 4 – Буди слободан

Канон 5 – Буди храбар

Канон 6 – Буди доличан

Канон 7 – Буди неподмитљив

Канон 8 – Буди посвећен

Канон 9 – Буди аполитичан

Канон 10 – Буди одан Кодексу

Друштво судија Србије кроз рад Етичког одбора треба да разматра и одређене појаве и одређене одлуке судова за које се у јавности износе дилеме да су можда плод корупције односно корумпираности судија.

Сматрамо да је дужност Етичког одбора да младим судијама стално указује на врлине – квалитете поштеног и правичног судије, јер се ови квалитети стичу васпитањем и учењем.

Етички одбор у одређеним случајевима, поводом притужби на рад судија и поводом писања и извештаја у средствима информисања треба да да и своју оцену, да ли је одређено поступање у складу са Кодексом судијске етике.

Издајамо неколико изрека римских правника о поштењу судија:

- Добар и поштен судија ставља поштено испред корисног.
- Добар судија осуђује оно што треба осудити, али не мрзи.
- Добар судија суди право и добро и даје предност правичности над стриктном применом права.
- Добар судија одлучиваће различито зависно од странака и спорова.
- Подмитљив судија слабо се стара да утврди истину.

На крају, чини ми се да сваки судија у свом раду треба да има у виду и следеће мудре савете, једног од седморице мудраца – Бијанта из Пријене:

- „Споро се одлучуј за неки посао, а ако га прихватиш, истрај упорно у њему.“
- „Воли мудрост.“
- „Недостојна човека немој хвалити због његовог богатства.“
- „Победи убеђивањем, а не силом.“

ПРЕДСТАВЉАЊА

Оливера Пејак-Прокеш
Судија Општинског суда у Новом Саду

НАПОМЕНА:

Текстови који следе су за потребе Билтена Друштва судија Србије, преобликовани из интервјуа који сам водила са господином Robert Lochary-ем, директором АВА СЕЕЛI у СЦГ и господином Christian Hueck-ом, директором IRZ у СЦГ, са циљем да се чланови Друштва судија и стручна јавност упознају са основним идејама и плановима ових организација.

Господин Lochary и господин Hueck су најпре дали кратак приказ својих организација у СЦГ, а затим одговорили на следећа питања:

1) када су АВА/СЕЕЛI и IRZ почели са радом у Србији – канцеларија у Београду и каква су њихова запажања о стању у српском правосуђу у то време?

2) које су све пројекте или студијска путовања у протеклом периоду заједно реализовали АВА/СЕЕЛI и IRZ и Друштво судија Србије?

3) како оцењују досадашњу сарадњу са Друштвом судија Србије, а какви су планови и перспективе за будућу сарадњу?

4) како данас виде и оцењују стање у српском правосуђу?

5) којих пет питања би они поставили Министру правде РС и Председници Врховног суда Србије?

АВА/СЕЕЛI **(АМЕРИЧКО УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА / ПРАВНА** **ИНИЦИЈАТИВА ЗА СРЕДЊУ ЕВРОПУ И ЕВРОАЗИЈУ)**

АВА/СЕЕЛI (Америчко удружење правника / Правна иницијатива за средњу Европу и Евроазију) је програм јавног сервиса Америчког удружења правника. У раним деведесетим годинама, АВА/СЕЕЛI је почела са слањем америчких правника, волонтера, у земље које су настајале из социјалистичких економских и политичких система. Они су сарађива-

ли на изради нацрта закона, на изградњи капацитета организација кроз обуку, подршку невладиним организацијама, и јачање постојећих професионалних организација. Циљ који је повезивао ове делатности био је стварање правног оквира који би био повољан за остварење владавине права. АВА/СЕЕЛ тренутно има програме у 27 држава Европе, бившег Совјетског Савеза и Блиског Истока.

У Србији смо почели са радом 1997. године, у време Милошевићевог режима. То су били тешки дани за правне реформаторе. Ако смо подржавали оне који су говорили у корист владавине права, они су називани „америчким плаћеницима“ и бивали изложени великим тешкоћама. Наш први партнер било је Друштво судија Србије. Упркос јасним ризицима, чланови Друштва судија су устали у одбрану владавине права. Многи су због тога изгубили радно место или бивали прогањани на друге начине.

Са Друштвом судија Србије имамо вишегодишњу сарадњу. Неки од пројеката укључују: креирање програма обуке за судије и премештање тих програма у Центар за обуку судија, рад са Друштвом судија на изради етичког кодекса, подршку Друштву судија у финализацији нацрта кодекса професионалних дисциплинских стандарда. Тренутно подржавамо Друштво судија у образовању Етичког комитета који би се бавио давањем мишљења и савета о етичким питањима. Подржавали смо Друштво судија током израде нацрта уставних одредби које осигуравају судијску независност и организовало јавне расправе на ту тему. Такође смо подржавали Друштво судија Србије као институцију, кроз обуку из области финансијског и пројектног менаџмента, као и стратешког планирања.

Наша сарадња са Друштвом судија током година била је добра. Када погледамо Друштво судија кроз време, јасно је да оно представља делотворан глас у прилог реформе судства, и да је било од велике користи за Србију. Друштво судија је, међутим, као и све организације, имало своје проблеме, како унутрашње тако и спољашње, и као организација није било конзистентно. На пример, како је расло, борило се са питањем своје примарне сврхе постојања: да ли да буде превасходно организација која ће радити на правном реформама, или „струковни синдикат“ који се углавном бави стварима везаним за добробит чланова? Надамо се да ћемо наставити да подржавамо Друштво судија у његовом даљем суочавању са оваквим питањима.

Сматрамо да, са једне стране, судство у Србији још није независно и прате га тврдње да је препуно кадрова постављених у Милошевићево време, некомпетентно и корумпирано. Са друге стране, у судству и осталим правним професијама има довољно добрих судија и правих

реформатора, тако да мислим да ће се ствари, временом, поправити. Министру правде РС и Председници Врховног суда Србије бих поставио следећих пет питања:

1 - Како ћете реаговати на примедбе Венецијанске комисије да су процеси постављања и разрешења судија превише политички обојени?

2 - Како планирате да усвојите кодексе професионалног понашања који ће се примењивати на све судије у Србији?

3 - Да ли подржавате увођење акузаторског поступка који би судијама омогућио већу неутралност и већи терет пребацио на стране у поступку? У којој мери сте проучили искуства Босне и Херцеговине у усвајању акузаторског поступка, и које се лекције из њих могу научити?

4 - Повезано питање: због чега у кривичном поступку има толико радњи које врше и истражне судије и тужиоци, и каква је Ваша визија улоге судија и тужилаца у будућности?

5 - Када ћете објавити нову Реформску стратегију?

НЕМАЧКА ФОНДАЦИЈА ЗА МЕЂУНАРОДНУ ПРАВНУ САРАДЊУ (IRZ)

Немачка фондација за међународну правну сарадњу (IRZ) основана је у мају 1992. године на иницијативу бившег немачког савезног министра правде, др Клауса Кинкела, као не-профитна, приватна, организација. Немачка влада је овластила IRZ да обезбеди подршку реформама, како у државама централне и источне Европе, тако и у државама ЦИС, у оквиру ТРАНСФОРМ консалтинг програма. IRZ тесно сарађује са правосуђем и државном администрацијом на нивоу Немачке федерације, на нивоу држава чланица и на нивоу ЕУ, са удружењима и коморама јавних служби и индустрије, као и са правним факултетима. Укључивањем правних експерата у широком спектру, омогућена је координирана подршка реформским процесима у свим областима права Посебно се мора нагласити и значајна подршка у области правосуђа и сарадњи међу државама у сфери усклађивања националног права са правом Европске уније, у оквиру програма Европске комисије PHARE, TACIS и OBNUVA. IRZ има своју сопствену базу података са више од 800 експерата у правној области.

Задаци IRZ претежно садрже саветодавни рад на обуци у правосуђу, законодавству, као и на имплементацији реформисаних прописа.

Саветодавне могућности IRZ су генерално усмерене на следеће области права са нагласком на европско право:

– независно, функционално правосуђе и правно уређена администрација, посебно: кривични поступак, грађански поступак заснован на принципима диспозиције странака, арбитража, судско извршење, судска контрола законодавне и извршне власти, подршка правним професионалним удружењима

– својинско правни режим, посебно систем приватног власништва, основни захтеви за приватно правне послове и за комерцијалну размену добара и услуга;

– јавноправни оквир за предузетничке активности, заснован на принципима законитости у поступању администрације, загарантоване слободне трговине и државне контроле непојалне конкуренције, посебно порески систем, државна регулатива у области удруживања, безбедности, конкуренције, регулисање одређених професионалних активности, правна регулатива и технички стандарди.

Независно од рада базираног на основу програма немачке владе и Пакта за стабилност за југоисточну Европу, IRZ је укључена у бројне међународне пројекте правне реформе у земљама источне и југоисточне Европе, који су подржани од стране ЕУ и Светске банке.

IRZ је почео са радом у Србији у фебруару 2001. године у оквиру Пакта за стабилност за југоисточну Европу и од тада смо изненађени бројем судија у Србији и дугогодишњом традицијом правног система у Србији, који није уништен у својој суштини, упркос ранијим ратним годинама и немирима.

Организовали смо бројне семинаре, конференције и студијске посете у Немачку, а у Србији нарочито о темама као што су независност судства, руковођење судовима (менаџмент), парнични поступак, управно право, односи суда и медија, организовани криминал, кривичноправни аспекти Европске конвенције о људским правима, породично право.

Такође желим да напоменем, без лажне скромности, да је Друштво судија један од наших најбољих партнера у Србији, веома стабилан и поуздан. У наредним годинама програми ће се ускладити према приоритетима које одреди Друштво судија, а најзначајнији програм је на опремању и модернизацији судског менаџмента, који је већ договорен са Министарством правде, а базиран на моделу пројекта који је реализован у суду у Зајечару.

Поред евидентних проблема, српско правосуђе је на добром путу. Садашње и предстојеће реформе процесних закона и проширење ИТ подршке судског менаџмента ће повећати ефикасност судова. Сматрамо да је суштинско доношење Устава и оснивање управних судова што

пре, што ће не само ојачати цивилно друштво у Србији, већ такође ограничити покретање поступака пред Европским судом за људска права. У сфери кривичног поступка препоручујемо реформисање улоге јавног тужиоца у складу са европским стандардима. Чујемо да је корупција још увек проблем, али немамо директан доказ или приступ таквим тврдњама. Ипак размишљамо да следеће године организујемо регионалну конференцију за земље Балкана о борби против корупције у правосуђу. Такође планирамо и веће активности у регионима Србије, а не само у Београду.

Ми такође блиско и искрено сарађујемо и са Министарством правде и Врховним судом, тако да ја – као представник немачке организације која подржава правне реформе у Србији – сматрам да су односи између правосуђа и Министарства правде последњих година побољшани. Могли бисмо препоручити делегирање из правосуђа у Министарство правде као што је то у немачком систему и то помаже сарадњи између извршне и судске власти. Реформе у области некретнина и својинског права су најхитније потребне да би се ојачала економија у Србији.

Наша организација ће и у будућности тесно сарађивати са Друштвом судија Србије, трудећи се да саветима, сугестијама и материјалном подршком утичемо на побољшање правосуђа у Србији. Колико ћемо у томе успети, зависи и од Ваше спремности на реформе и истинске жеље за променама.

Штампање билтена омогућила је
Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС)

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Serbia and Montenegro

Број 1 – 4

Издавач:

Друштво судија Србије

11000 Београд, Алексе Ненадовића 24/1
тел/факс (011) 344-31-32, e-mail jaserbia@verat.net, www.sudije.org.yu

За издавача:

Зоран Марковић, председник Управног одобра

Главни и одговорни уредник:

Оливера Пејак-Прокеш

Лектор и коректор:

Весна Башић

Технички уредник:

Љубица Павловић

Редакција:

Грозда Арнаут

Зоран Манић

Сања Лекић

Душан Лазичић

Зоран Париповић

Оливера Пејак-Прокеш

Бранко Радосављевић

Графичко обликовање:

Денис Викић

Штампа:

Интерклима-графика, Врњачка Бања

Тираж:

2.000 примерака

